
STÅ SAMMEN VED AT HOLDE AFSTAND

En diskurspsykologisk analyse af de danske lederes omtale af COVID-19 i pandemiens første måned

Marina Mikkelsen

Studienummer: 20145523

Specialeafhandling, 10. semester
Psykologi, Aalborg Universitet

Samlet antal tegn i opgaven: 130.278

Svarende til antal normalsider: 54,2

Abstract

Since the outbreak of COVID-19 in December of 2019, the world has gone through a global pandemic that has lasted around 2 years. Different countries have handled the pandemic in different ways, but they all have something in common, namely some type of leader to guide the public through the pandemic, trying to get the situation under control. In the years of the pandemic a lot of studies has focused on the topic of COVID-19, and leadership has been one of the areas of interest as the world wonders how best to cope with a pandemic. In this area there has been studies looking at the leadership from a perspective of communication, e.g., through metaphors, narratives, or discourses. These studies have investigated the leadership of COVID-19 through leadership style, crisis communication or through analyzing specific countries and/or leaders, but all these studies focus only on political leaders, and none of these studies have looked at Denmark. This study focuses on the discourses from two leaders of Denmark: the prime minister and the Queen.

Through an analysis of discursive psychology this study seeks to investigate the way the Danish leaders has been talking about COVID-19 in the first month of the pandemic, regarding changing the populations behavior and how the government have handled the approach towards the situation. By analyzing the statements by prime minister Mette Frederiksen from 8 press conferences during March 2020 and 1 speech from Her Majesty the Queen Margrethe the 2nd of Denmark, from March 17th, 2020, this study identified 4 mayor discourses: 1) the chosen approach towards the pandemic protects the Danish population, the health system and the economy, 2) the Danish population is responsible for the success of the approach, 3) COVID-19 is a dangerous virus with many consequences and 4) Denmark is a country well suited for overcoming the virus.

The study concludes that the four discourses has served as effective tools for the government to handle the pandemic. By utilizing the discourses, it has been made difficult for the Danish population to question the restrictions and lockdowns as the approach is told to be the best solution that can't be questioned. By stressing the populations responsibility towards each other's wellbeing, the government has managed to create an environment that clearly states what is right and wrong therefore making it possible for the population to police each other into complying. They have managed this by stressing the danger of the virus along with the consequences for people's lives, the community in general, as well as the economy. Also, they have united the population as a team, fighting for the great nation of Denmark. By this they have underlined the severity of the situation and created hope for the end of it at the same time.

The study further concludes that the combination of a political leader and a non-political leader may have been a strength in the Danish handling of COVID-19. The Queen's speech happens at a time where the prime minister has difficulties making the population comply, and by conveying the same messages, the Queen is supporting the prime minister's actions using her popularity to gather followers to the cause. The Queen's non-political stance makes it possible for her to speak differently to the population since she doesn't have a political agenda towards reelection. Furthermore, the prime minister and the Queen have different leadership styles and therefore they may resonate differently to the population which broadens their follower impact. This study therefore contributes to the existing literature on how best to handle a pandemic, especially in the case of countries with more than one leader.

Indholdsfortegnelse

Introduktion	1
Den danske kontekst	1
Håndtering af pandemien	2
<i>Krisekommunikation og lederskabsstil</i>	2
<i>Sproget i kommunikationen</i>	5
Afhandlingens formål	9
Metode	10
Socialkonstruktionisme	10
Diskurspsykologi	12
Forskningsdesign	13
<i>Datasæt</i>	13
<i>Procedure</i>	15
<i>Kvalitetssikring i diskursanalysen</i>	15
Resultater	16
Pressemøder	16
1) Indsatsen mod COVID-19 passer på befolkningen og samfundet	16
2) Befolkningen har ansvaret for at indsatsen kan lykkes	20
3) COVID-19 er alvorlig og medfører store konsekvenser	26
4) Danmark er godt rustet til at håndtere pandemien	29
Opsummering af pressemøderne	32
Dronningens tale	34
Diskussion	37
Dronningens tale i kølvandet af pressemøderne	37
<i>Statsministeren- og dronningens lederskabsstil</i>	38
Ansvar for andre, som et vigtigt værktøj til at bekæmpe pandemien	40
Pandemiens konsekvenser	42
<i>Én løsning og én holdning</i>	42
<i>Psykiske udfordringer</i>	44
Implikationer for fremtidig forskning	46
Begrænsninger	47
Konklusion	48
Referencer	51

Introduktion

I december 2019 opstod der en virus i Wuhan provinsen i Kina, og denne skulle vise sig at få store konsekvenser for hele verden. Dét, der startede som en ukendt lungebetændelse, viste sig at være en virus af samme type som den spanske syge fra 1918, og ligesom den spanske syge, var denne virus smitsom, og spredte sig hurtigt. *Coronavirus Disease 2019* (COVID-19) blev for første gang rapporteret af World Health Organisation (WHO) i starten af januar 2020, og allerede senere på måneden havde den spredt sig til flere lande, blandt andet i Europa (Statens Serums Institut, 2022). Dette blev startskuddet til en global pandemi og den største krise Danmark har set siden anden verdenskrig. På dette tidspunkt fandtes der ikke megen viden om COVID-19, men de rapporterede symptomer omfattede hoste, åndedrætsbesvær, feber, muskelsmerter og træthed (coronasmitte.dk). Da virussen første gang blev konstateret i Danmark d. 26. februar 2020, havde der allerede været dødsfald som følge af sygdommen i både Kina og Filippinerne. Frankrig, Tyskland og Italien havde på dette tidspunkt også konstateret smittetilfælde, og særligt i Italien spredte sygdommen sig hurtigt (Statens Serums Institut, 2022). I to år kæmpede hele verden mod COVID-19, og først i februar 2022 annoncerede Danmark, at COVID-19 ikke længere betragtes som en samfundskritisk sygdom. Statens Serums Institut (2022) vurderede på dette tidspunkt, at op mod 70 % af den danske befolkning har været smittet med COVID-19, siden november 2021.

Den danske kontekst

For de fleste lande var der tale om en ny og ukendt situation, og mange steder medførte pandemien omfattende restriktioner og endda fuldstændige nedlukninger af lande. Også Danmark indførte restriktioner, og landet lukkede ned ad to omgange; først i marts 2020 og igen i december 2020. De restriktioner, der blev indført, inkluderede blandt andet karantæne, afstandskrav, mundbind og forsamlingsforbud (Statens Serums Institut, 2022).

Danmark er et konstitutionelt monarki, hvilket betyder, at landet ledes af en demokratisk regering som er valgt af folket, men samtidig har et royalt statsoverhoved som siden 1972 har været Hendes Majestæt Dronning Margrethe d. 2 af Danmark (herefter: dronningen). I Danmark har planlægningen af indsatsen mod COVID-19 dog påhvilet regeringen, som udgøres af statsministeren og de ministre som hun har udpeget til at varetage de forskellige ministerier. Undervejs har flere forskellige myndigheder været inddraget i planlægningen af indsatsen mod COVID-19, herunder Statens Serums Institut, Sundhedsstyrelsen, Folketinget og Rigspolitiet. Mette Frederiksen blev valgt som den 42. statsminister af Danmark d. 27. juni 2019, og havde således blot

været statsminister i få måneder, da det første tilfælde af COVID-19 i Danmark blev konstateret. Hendes første store opgave som statsminister blev således at forholde sig til denne pandemi som spredte sig mod Danmark. Idet COVID-19 pandemien var en ny og ukendt situation som skulle håndteres, har statsministeren stået overfor en unik udfordring i forhold til at håndtere situationen. Ikke alene skal indsatsen planlægges, men denne indsats skal også kommunikeres til befolkningen. I en tid hvor videnskab og evidens spiller en stor rolle i samfundet, har regeringen og statsministeren skulle navigere i at håndtere og kommunikere omkring en pandemi på baggrund af begrænset viden og evidens.

Håndtering af pandemien

At håndtere en pandemi stiller store krav, og der er mange faktorer der skal overvejes. Som præsenteret, valgte mange lande verden over at følge anbefalingerne fra både egne myndigheder og WHO, og disse anbefalinger inkluderede tiltag og restriktioner som havde omfattende betydning for befolkningens daglige liv. Dette kræver en adfærdsændring hos befolkningen, og dette skal gerne præsenteres på en måde, så flest muligt motiveres til at bidrage til indsatsen. Kommunikation er fuldstændig afgørende for at opnå adfærdsændring, og den mest effektive kommunikation er simpel, klar og tydelig, idet mennesker kan have svært ved at rumme for mange informationer på én gang (Lunn, et al., 2020). I Danmark blev der afholdt jævnlige pressemøderne hvor statsministeren har informeret befolkningen om COVID-19 og den indsats der planlægges, og derudover har dronningen ganske enestående afholdt en tale til befolkningen. Det er i disse pressemøder og i denne tale, de danske ledere har haft mulighed for at kommunikere til befolkningen, og de seneste år med COVID-19 har da også frembragt en del forskning som handler om hvordan man netop kommunikerer effektivt under en krise som denne, samt hvilken lederskabsstil som bedst har håndteret pandemien.

Krisekommunikation og lederskabsstil

Lunn og kolleger (2020) har, i et narrativt review af 100 studier, undersøgt behavioristiske tilgange til adfærdsændringer, som relaterer sig til COVID-19, såsom håndvask, ansigtsberøring, selvisolering, opfordring til kollektivt sammenhold og respons på krisekommunikation. De konkluderer, at den bedste respons på krisekommunikation findes, når den overholder de kriterier som er udformet af det amerikanske sundhedsorgan Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (Lunn et. al, 2020). Her udpeges seks relevante elementer for effektiv krisekommunikation: 1) Vær først med informationerne, og kom med udtalelser omkring nye informationer så snart de

findes. 2) Vær sand i udtalelserne. Informer om den eksisterende viden, og gør det samtidig tydeligt hvad der ikke vides, og hvornår denne viden eventuelle udvides. 3) Vær troværdig, og fortæl kun sandheden. 4) Vis empati, ved at anerkende hvad andre føler og tænker i den pågældende situation. 5) Sørg for at opfordre til handling, ved at fortælle folket hvad de skal gøre og hvordan de skal forholde sig. 6) Vær respektfuld, overhold deadlines og inkludér de relevante parter i beslutningerne (Lunn et al., 2020). Dette review finder, at et vigtigt redskab i effektiv krisekommunikation handler om, at opfordre til kollektivt sammenhold. Dette sikres bedst, ved at relatere situationen til hvad der er bedst for alle, ved at skabe en stærk gruppe identitet og ved at udpege dem, som ikke lever op til de normer og den adfærdsændring som det kollektive sammenhold har til formål at sikre (Lunn et al., 2020).

De ovenstående fund kan relateres til Haslam og Reicher (2016) som beskriver, at evnen til at samle grupper om at arbejde sammen mod et fælles mål, er definitionen på god lederskab. Hvor effektiv lederskab tidligere er blevet klassificeret ud fra den enkelte leders personlige egenskaber, argumenter Haslam og Reicher (2016) i stedet for, at det er selve lederen og følgernes bånd der er afgørende. De argumenterer for, at definitionen på god lederskab ikke skal vurderes ud fra en persons karakter, vision eller handlinger, men i stedet ud fra følgeres handlinger. Et eksempel på god lederskab i denne kontekst, findes i Brasilien, hvor præsident Jair Bolsonaro har ønsket at skabe modstand mod anbefalingerne fra WHO. Ved at indsamle data for brug af kreditkort, samt ved at følge datalokationer fra 60 millioner anonyme mobiltelefoner i Brasilien, finder Ajzenman og kolleger (2021) at præsidentens udtalelser havde en effekt på at øge befolkningens høj-risiko adfærd. Efter præsidentens udtalelser, finder studiet, at de kommuneområder, der overordnet set er venligt stillede overfor regeringen, viste et fald i social distancering, samtidig med at de fandt en øgning i brugen af kreditkort. Idet Bolsonaros politiske ideologi handler om at modarbejde eliten (Ajzenman et al., 2021) har han dermed opnået sit ønskede formål, hvilket peger på, at hans lederskab er effektiv, selvom den strider imod de internationale anbefalinger for at håndtere en pandemi. Et andet studie peger dog også på, at Bolsonaros håndtering af pandemien netop er ineffektiv i forhold til at skabe ønskelige adfærdsændringer under en pandemi, idet befolkningen ikke har fulgt de anbefalinger som præsenteres af WHO (Marques & de Almeida, 2021).

Crayne og Medeiros (2021) har undersøgt lederskabsstil under COVID-19 ud fra CIP-modellen for lederskab, som opererer med tre typer af lederskabsstil: karismatisk (*charismatic*), ideologisk og pragmatisk. Den karismatiske lederskabstype har fokus på positive emotioner i et fremtidsperspektiv, hvor de søger at indgyde håb og inspiration (Crayne & Medeiros, 2021). Denne

type leder ser fremad og ønsker at inkludere så mange af sine potentielle følgere som muligt, ved at favne bredt. De fokuserer på at skabe en fælles identitet og normer som gør sig gældende for denne identitet. Den ideologiske leder derimod, har fokus på traditioner og gamle værdier, og disse deles ofte med en mere snæver målgruppe (Crayne & Medeiros, 2021). Deres fokus er rettet mod fortiden, hvor de ser tilbage på en storhedstid som bliver glorificeret. Denne type leder har få, men specifikke mål og hvor den karismatiske leders emotioner ofte er drevet af positive udtalelser, er den ideologiske leder mere drevet af et negativt syn, med fokus på ting som kan være bedre. Sidst findes den pragmatiske leder, som er problemfokuseret og rationel (Crayne & Medeiros, 2021). Denne type leder søger at forholde sig neutral i forhold til emotioner, og de fokuserer på nutiden fremfor for- eller fremtiden. Disse ledere er omstillingsparate og helhedsorienterede, og de er villige til at ændre retning løbende, hvis det vurderes nødvendigt. Den pragmatiske leder udviser autonomi og tillid til sine følgere og andre, hvorfor de også er villige til at uddelegere ansvar og opgaver til eksperter (Crayne & Medeiros, 2021). CIP-modellen er en objektiv model, som beskriver både fordele og ulemper ved de forskellige typer lederskab. Selvom Crayne og Medeiros (2021) anerkender denne objektivitet, konkluderer de dog, at under en pandemi som COVID-19 er den pragmatiske ledertype som udgangspunkt mest ønskværdig og effektiv, idet denne tilgang bedst opfylder de behov, der er under en sådan pandemi (Crayne og Medeiros, 2021). Også Medeiros og kolleger (2022) har undersøgt lederskabsstil under COVID-19, med udgangspunkt i CIP-modellen. De finder, at de ledere som var inkluderet i undersøgelsen overordnet set bevægede sig mod en mere pragmatisk tilgang til lederskabet undervejs i pandemien, i forbindelse med at smitten steg i deres pågældende land (Medeiros et al., 2022). Dette skifte førte ikke til et fald i smitten på kort sigt, men på lang sigt havde lande med pragmatisk lederskabsstil færre smittede end lande med eksempelvis en karismatisk lederskabsstil (Medeiros et al., 2022).

På baggrund af New Zealands succes med at inddæmme smittespredning af COVID-19 har Wilson (2020) udarbejdet en ramme for effektiv lederskab under en pandemi, ud fra den måde hvorpå regeringen har håndteret indsatsen mod COVID-19. Ifølge denne ramme, er der fire elementer som en regering skal arbejde hen imod, under håndteringen af en pandemi. Først og fremmest skal man skabe et fælles formål, og for at opnå dette, kræver det, at befolkningen har tillid til regeringen. Dette kan man sikre ved at inddrage tre hovedpunkter: eksperter, mobilisering af en kollektiv indsats og oprustning af befolkningen til håndtering af krisens konsekvenser (Wilson, 2020). Også McGuire og kolleger (2020) har rettet fokus mod Arderns lederskab og krisekommunikation under pandemien. De finder, at hendes rolle udvikler sig gennem de

forskellige faser af krisen, hvor hun i starten opfordrer til ro, og har fokus på at forsikre befolkningen om regeringens beslutninger, som bunder i evidens og fakta. Senere udvikler hun sig dog til at være mere empatisk og forstående i forhold til den svære situation som landet befinder sig i, og hun opfordrer til solidaritet og sammenhold (McGuire et al., 2020). McGuire og kolleger (2020) konkluderer, at Arderns brug af diskursive værktøjer til at skabe sammenhold og ansvarsfølelse ved befolkningen, har været med til at fremme et samarbejde mellem regeringen og befolkningen i forhold til at bekæmpe krisen, hvilket har været afgørende for New Zealands succes (McGuire et al., 2020). Diskurser og narrativer er desuden et andet interessepunkt for forskningen omkring COVID-19, hvor lederes udtalelser under COVID-19 er genstand for flere studier.

Sproget i kommunikationen

Under COVID-19 er der opstået flere studier som analyserer på forskellige verdenslederes udtalelser under pandemien, og dermed måden hvorpå de kommunikerer med befolkningen. Disse studier fokuserer direkte på hvordan sproget er blevet anvendt som et værktøj til at nå tættere på målet om at håndtere pandemien bedst muligt under omstændighederne.

Som kort præsenteret i det ovenstående har både premierminister Ardern og præsident Bolsonaro anvendt diskursive værktøjer til at fremme deres formål i håndteringen af pandemien. Præsident Bolsonaro har haft fokus på at minimere pandemien, og han har stillet spørgsmålstejn ved de anbefalinger som præsenteres af blandt andre WHO (Ajzenman et. al, 2021). COVID-19 bliver beskrevet som en mindre influenza, og som et medie-trick og han udtaler blandt andet, at befolkning bør vende tilbage til livet som normalt, hvilket flere af dem følger. Hvor Bolsonaro har brugt sproget til at minimere COVID-19 og opfordre til modstand, har Ardern i stedet motiveret sin befolkning til det modsatte, hvor hun har haft stor succes med at motivere befolkningen og mobilisere en kollektiv indsats, som sikrede at New Zealand hurtigt fik smittespredningen under kontrol (Wilson, 2020; McGuire et al., 2020). I et casestudie beskriver Wilson (2020) at Ardern har været motiverende og empatisk i sin kommunikation, hvilket har bidraget til, at hun fremstår som relaterbar og til at stole på. Hun har desuden fremhævet sygdommens konsekvenser og uforudsigelighed, og hun har opfordret befolkningen til at passe på hinanden og stå sammen mod COVID-19 (Wilson, 2020). Hermed har hun fostret en følelse af fællesskab og støtte til hinanden i samfundet. Ardern har påtaget sig ansvaret for at opruste og uddanne befolkningen, så de føler sig set og hørt af deres premierminister, hvilket har været med til at opbygge tillid til regeringen og fremmet befolkningens villighed til at hjælpe indsatsen ved at ændre adfærd (Wilson, 2020).

I en tematisk analyse af pressemøder, presseudtalelser og andre formelle udtalelser af den britiske premierminister Johnson og daværende amerikanske præsident Trump, finder Benziman (2020) fem overordnede temaer som anvendes af disse ledere til at beskrive COVID-19 i starten af pandemien. Overordnet set, beskriver de situationen ud fra metaforen om at være i krig. I et studie af Doquin De Saint Preux og Masid Blanco (2021) har man undersøgt brugen af krigs- og sportsmetaforer, og de finder, at disse er effektive i forhold til at påvirke emotioner, og derfor er et brugbart redskab i kommunikation som søger at ændre folks adfærd og holdninger. Særligt sportsmetaforer virker motiverende og effektive, men krigsmetaforer er ligeledes relaterbare og effektive og kan derfor med god effekt anvendes til at skabe en ramme omkring forståelsen og opfattelsen af en situation (Doquin De Saint Preux & Masid Blanco, 2021). Johnson og Trump beskriver begge hvordan landet og befolkningen kæmper en kamp mod COVID-19, der beskrives som fjenden. Dette indikerer, at der er tale om en kamp som kan vindes, hvilket Johnson og Trump bruger til at indgyde håb og motivere befolkningen til at kæmpe videre. Ved at omtale pandemien som en krig præsenteres situationen ud fra et velkendt fænomen, som befolkningen kan forholde sig til, og dermed skabes der struktur i en ukendt og utryk situation (Benziman, 2020). Derudover forener krigsmetaforen befolkningen som et hold, idet de får en fælles fjende at kæmpe mod. Temaet med at rammesætte pandemien gennem krigsmetaforer er gennemgående i de fire andre temaer. Det næste tema omhandler nemlig, at regeringen har en plan. Både Johnson og Trump understreger, at de har klare planer og strategier for hvordan landet skal vinde krigen mod COVID-19, og de taler om disse planer med overbevisning og selvsikkerhed (Benziman, 2020). Og som i en krig, præsenterer de at de har en strategi for at opnå planen, og befolkningen er en stor del af denne strategi og derfor medvirkende til at kampen kan vindes. Dette leder til det næste tema, hvor de opfordrer til sammenhold og patriotisme (Benziman, 2020). Både den amerikanske og britiske befolkningen opfordres til at kæmpe sammen og overholde de præsenterede restriktioner, så landet kan vinde kampen. Der henvises til kærlighed til hjemlandet, som en motiverende faktor for selv at holde fast, men også til at holde andre fast. Man skal ofre sig selv for det større gode, og sætte sine egne behov i bero så man kan hjælpe og styrke landet. Dette leder til det fjerde tema, som handler om sundhedsvæsenet (Benziman, 2020). De præsenteres som krigens fronttropper, som kæmper i krigen med direkte kontakt til virussen. De er i stor fare, og de præsenteres som helte der er uundværlige i denne krig. Dermed opfordres befolkningen endnu engang til at stå sammen og ikke blot hjælpe hinanden men også sundhedspersonalet ude på slagmarken. Sidst, men ikke mindst, har både Johnson og Trump fokus på at rose sig selv og sin befolkning (Benziman, 2020). De

anerkender, at hele verden kæmper mod COVID-19, men de fremhæver sig selv og deres håndtering af pandemien som den bedste. De sammenligner deres indsats og landets udvikling med andre lande, for at understrege deres egen succes i håndteringen. Beziman (2020) beskriver hvordan disse ledes omtale af COVID-19 kan have bidraget til at befolkningen har accepteret omfattende restriktioner, som de ellers ikke ville have accepteret givet deres omfattende natur.

I en diskursanalyse af to pressemøder har Siena (2022) undersøgt den Filippinske præsident Rodrigo Roa-Dutertes kommunikation vedrørende den samfundskarantæne som blev indført i landet. Det første pressemøde der undersøges, blev afholdt d. 12. marts 2020 hvor han første gang annoncerede indsatser mod COVID-19, og det andet pressemøde er fra d. 16. marts 2020 hvor han udvidede indsatserne. Siena (2022) identificerer fire overordnede diskurser som Duterte anvender til at kommunikere omkring landets karantæne. Først og fremmest præsenteres karantænen som et politisk værktøj, der anvendes til at håndhæve tiltag som har til formål at fremme sundhed og sikkerhed. Karantænen beskrives som en middel til at sikre struktur, og til at vise befolkningen, at regeringen har en klar plan i forhold til at løse krisen. Ved at præsentere karantænen som en politisk ordre, blev det desuden klart og tydeligt hvad der forventes af befolkningen, og dermed også hvilken adfærd der ikke accepteres. Duterte har fokus på dette i pressemøderne hvor han adresserer den enkelte borgers pligt og ansvar til at følge tiltagene. Dermed kunne det Filippinske politi og militær håndhæve karantænen, med loven på sin side, og tildele straf til dem, som ikke overholdt restriktionerne (Siena, 2022). Den næste diskurs som præsenteres, omhandler hvordan karantænen er indført som et middel til at beskytte befolkningens sundhed. Her har Duterte haft fokus på at fremhæve virussens konsekvenser, og dermed fremhæves karantænen som en måde hvorpå smitten kan inddæmme så færrest muligt bliver smittede (Siena, 2022). I den tredje diskurs som Siena (2022) identificerer, beskriver Duterte hvordan karantænen tjener til at regeringen kan modarbejde den modstand, de mødte fra befolkningen, efter det første pressemøde. Regeringen oplevede, at befolkningen ikke tog tiltagene tilstrækkeligt alvorligt, hvorfor de var nødt til at holde endnu et pressemøde hvor de blev udvidet. I det første pressemøde havde præsidenten ønsket at anvende udtrykket *karantæne* i stedet for *nedlukning* for ikke at give et negativt indtryk, men efter den manglende opbakning fra folket valgte han således i stedet at understrege at restriktionerne skal betragtes som en nedlukning, for at gøre det klart og tydeligt hvad der forventes og dermed bekæmpe modstanden (Siena, 2022). Den sidste diskurs som præsenteres, handler om fællesskab og solidaritet (Siena, 2022). Her anvender han filippinske udtryk som *bayanihan*, som betegner en følelse af samfundsmæssig sammenhold og *damayan*, som betyder at udvise empati og støtte. Disse

udtryk anvendes i det andet pressemøde, for at mindske befolkningens følelse af frygt og bekymring og i stedet erstatte disse følelser med håb. Han opfordrer derfor til *bayanihan* og *damayan* og skaber i forlængelse deraf motivation blandt befolkningen til ikke at yde modstand, men følge restriktionerne. Befolkningen opfordres til at holde sammen og være hjælpsomme overfor hinanden. Særligt dem, med mange ressourcer, opfordres til at hjælpe dem, som har færre, herunder bliver også virksomheder opfordret til at tage del i *bayanihan* og *damayan*. Denne diskurs vurderes til at have været den mest effektive i forhold til at mobilisere handlinger og fremme adfærdsændringer i Filippinerne (Siena, 2022).

Også i Norge har man anvendt traditionelle sproglige udtryk til at samle befolkningen i fællesskab og solidaritet. I et narrativt studie af landets pressemøder i starten af pandemien, identificerer Moss og Sandbakken (2021) fem meta-narrativer, hvoraf det første narrativ omhandler den norske *dugnad*, et gammelt norsk ord, der har været anvendt i landet i århundreder. *Dugnad* betyder hjælp, støtte eller gode kvaliteter og symboliserer sammenhold og samarbejde (Moss & Sandbakken, 2021). Ordet anvendes aktivt og i næsten alle pressemøderne, og bliver anvendt som en opfordring til befolkningen om at stå sammen og tage del i løsningen af krisen. Det næste meta-narrativ handler om Norge som nation, hvor landet, herunder dets traditioner og kultur, bliver fremhævet og romantiseret. Hermed bliver der skabt et billede af den norske befolkning som et stærkt folkefærd, hvormed befolkningen kan identificere sig og blive inspireret af (Moss & Sandbakken, 2021). Det tredje meta-narrativ præsenteres i forlængelse af de to forrige, og omhandler solidaritet med de sårbare i samfundet. Her tales der til befolkningens samvittighed og der opfordres til at passe på hinanden (Moss & Sandbakken, 2021). Det fjerde meta-narrativ præsenterer regeringen som troværdige parter, som befolkningen kan og bør stole på, til at håndtere krisen bedst muligt. Her har regeringsmedlemmerne fokus på at være åbne og ærlige omkring deres uenigheder og deres beslutninger, samtidig med at de understreger hvordan regeringen står sammen på tværs af politiske partier (Moss & Sandbakken, 2021). Det femte og sidste meta-narrativ handler om COVID-19, hvor sygdommen præsenteres som en farlig virus. Dette bliver særligt tydeligere undervejs i forløbet, idet der foreligger mere og mere viden om sygdommen og de konsekvenser den kan medføre (Moss & Sandbakken, 2021). Moss og Sandbakken (2021) supplerer deres analyse af pressemøderne med 16 interviews, og finder at interviewpersonerne overordnet set var tilfredse med regeringens håndtering, og at de var positivt stemte i forhold til de anbefalinger og tiltag som var blevet truffet. De finder desuden, at deltagerne talte ud fra de samme meta-narrativer som blev identificeret i pressemøderne, hvor de fleste af deltagerne havde taget meta-narrativerne til sig, og

impliceret dem i deres hverdag. Interviewdeltagerne beskriver hvordan de forsøger at indføre regeringens anbefalinger, fordi de har et billede af at det er det rigtige at gøre, ud fra de præsenterede meta-narrativer, såsom *dugnad* og solidaritet med de mest sårbare. Flere af deltagerne udviser desuden foragt og vrede i forhold til de nordmænd, som ikke følger anbefalingerne (Moss & Sandbakken, 2021).

Afhandlingens formål

Studier af lederskab under COVID-19 peger således på, at ledere har stor betydning for måden hvorpå en befolkning opfatter en krisesituation, og sproget og kommunikationen er afgørende for hvordan et land lykkes med indsatsen mod en pandemi. I mange lande har pandemien medført omfattende restriktioner som stiller store krav til befolkningen og deres hverdag, og det er således interessant at se på hvordan ledere formår at skabe disse adfærdsændringer. Disse emner har derfor også været relevante at undersøge, siden COVID-19 brød ud og er altså blevet undersøgt gennem blandt andet casestudier, narrative analyser og diskursive analyser. Som ovenstående litteraturgennemgang viser, er dette dog endnu ikke blevet undersøgt i Danmark, og der findes kun en benævnelse af Danmark i en diskussion af forskellige lederes håndtering af pandemien. Denne diskussion påpeger hvordan ledere, som udviser medfølelse og forholder sig evidensbaseret til pandemien, har været de mest effektive til at håndtere indsatsen (Maak et al., 2021). Her påpeges det, at det overordnet set er lande med kvindelige ledere som har klaret sig bedst og her fremhæver de blandt andet Jacinda Ardern, Angela Merkel og herunder altså Mette Frederiksen. Denne afhandling ønsker dog at gå nærmere ind i de danske lederes omtale af COVID-19 samt håndteringen af indsatsen i starten af pandemien, herunder ved også at inddrage dronningen. Danmark repræsenterer en unik situation, idet landets dronning valgte at afholde en tale, og i de tidligere studier har der udelukkende været fokus på politiske ledere. Denne afhandling vil undersøge følgende forskningsspørgsmål: Hvordan har de danske ledere omtalt COVID-19 i starten af pandemien, i forhold til befolkningens adfærd og regeringens håndtering af indsatsen?

Metode

Til at besvare forskningsspørgsmålet vil følgende afhandling tage udgangspunkt i en diskursanalytisk fremgangsmåde. Diskursanalyse er ikke én fastlagt tilgang og metode, men er nærmere et paraplybegreb som dækker over forskellige teorier og metoder som dog alle har det tilfælles, at de arbejder med sproget; i særdeleshed sprogets rolle i at skabe verdenen (Jørgensen & Phillips, 1999). Begrebet *diskurs* refererer til de mønstre der er i sproget, både i skrift og i tale. Disse diskurser udgør en bestemt måde at tale om, og forstå, verdenen på (Jørgensen & Phillips, 1999). Diskurser kan enten dreje sig om verdenen i sig selv eller blot omhandle udsnit af den. Således kan man eksempelvis tale om en politisk diskurs og hvordan man taler om ting såsom magt eller specifikke politiske emner. I diskursanalysen er ord er ikke bare ord; de styrer vores opfattelse, forståelse og handlinger og derfor spiller de en stor rolle i at konstruere hvad det er for en virkelighed vi hver især lever i (Potter & Wetherell, 1987). Ved at anlægge en diskursanalytisk tilgang kan man udforske og undersøge samfund, kultur og kommunikation med et kritisk blik, og dermed påpege sociale processer samt formulere potentielle sociale forandringer (Jørgensen & Phillips, 1999). Som nævnt er diskursanalyse i virkeligheden et paraplybegreb for forskellige metodiske tilgange, og denne afhandling vil tage udgangspunkt i diskurspsykologien som teoretisk og metodisk ramme. Forud for en nærmere beskrivelse af diskurspsykologien, er det dog nødvendigt at placere diskursanalysen i sit videnskabsteoretiske udgangspunkt.

Socialkonstruktionisme

Diskursanalysen er socialkonstruktionistisk i sin natur, idet socialkonstruktionismen udforsker de underliggende processer der foregår, når mennesker gennem formuleringer og beskrivelser skaber den verden de lever i (Gergen, 1985). Socialkonstruktionismen anser fænomener som noget der konstrueres og opretholdes gennem samfundsmæssige praksisser, og ikke gennem logiske strukturer (Collin, 2012). Virkeligheden er ikke universel, men foranderlig og omskiftelig hvormed fænomener, viden og sociale processer således kan betegnes som *kontingente* (Collin, 2012; Jørgensen & Phillips, 1999).

Gergen (1985) beskriver fire nøglepræmisser for socialkonstruktionismen, hvoraf den første præmis omhandler hvordan socialkonstruktionismen søger at bevæge sig væk fra selvfølgelig viden, ved at anlægge et kritisk syn på forståelsen af en objektiv sandhed. I det aktuelle samfund er spørgsmålet omkring køn et eksempel på, hvordan det, man tidligere har antaget som en universel sandhed (at der kun findes to køn), i virkeligheden kan og bør diskuteres som noget, der befinder

sig på et spektrum, og som er afhængig af den enkelte person, deres opfattelse samt den kulturelle kontekst de er født og opvokset i. Dette er desuden et fokuspunkt i forhold til den næste nøglepræmis for socialkonstruktionismen, nemlig at historiske og kulturelle omstændigheder er nogle af de vigtigste faktorer som spiller en rolle for hvad vi opfatter som virkeligt (Gergen, 1985; Burr, 2015). I forlængelse af det nævnte eksempel, kan man således se på, hvordan vesten navnlig har anset køn som et biologisk spørgsmål om et hankøn og et hunkøn, mens Kessler og McKenna (1978) har undersøgt andre kulturer, som har en langt mere flydende beskrivelse af begreber som 'mænd' og 'kvinder' der omhandler andet og langt mere end blot de biologiske forudsætninger (Kessler & McKenna, 1978 som henvist til i Gergen, 1985). Et menneskes opfattelse af køn er således afhængig af den historiske og kulturelle kontekst de er blevet familiærgjort med begrebet i. Dette leder videre til den tredje nøglepræmis for socialkonstruktionismen, som fokuserer på, hvordan sociale processer er skabende for viden. Viden er således ikke et spørgsmål om videnskabelige undersøgelser, evidens og empiriske data men snarere et spørgsmål om den fleksibilitet der findes i sociale processer; hvordan kommunikationen foregår, både i forhold til formuleringer og retorik (Gergen, 1985; Burr, 2015). Det fællesskab vi indgår i, har indflydelse på vores perspektiver på fænomener og andre mennesker, og de kan være ganske svære at bryde med. Er man således opvokset i et miljø hvor køn alene anskues ud fra biologi og man pludselig præsenteres for andres synspunkter, kan man være tilbøjelig til at hælde til det syn man er blevet præsenteret for tidligere. Det kan således være udfordrende for den udefrakommende person at ændre ved dette syn. I forlængelse af dette, præsenterer Gergen (1985) således den fjerde og sidste nøglepræmis, der handler om, hvordan handlinger spiller en rolle for opfattelse af virkeligheden. Når mennesker kommunikerer, fungerer det ikke alene gennem tale og sprog, men der eksisterer også non-verbal kommunikation som kan komme til udtryk på forskellige måder. Det kan være i form af kropssprog, ansigtsudtryk og ubevidste bevægelser eller gennem strukturelle handlinger såsom love og regler (Gergen, 1985; Burr, 2015). Én ting er dermed de processer der foregår i de tre andre nøglepræmisser, men disse skal stemme overens med de handlinger man foretager sig, for at skabe forandring. På den måde er handlinger enten med til at opretholde de mønstre der skabes i social interaktion, eller forandre dem (Gergen, 1985). I forhold til at skabe en forandring i diskursen omkring køn, har man eksempelvis besluttet at transkønnethed ikke længere anses som en psykisk lidelse hvilket er en handling der kan have potentiel stor betydning for hvordan køn opfattes og tales om i sociale processer.

Med sin interesse i det sociale og sproget som skabende for virkeligheden og opfattelsen heraf, er socialkonstruktionismen således fuldstændig grundlæggende for al diskursanalyse. Man kan ikke forholde sig til diskursanalyse udenom socialkonstruktionismen og dette skal således betragtes som en samlet pakke, uagtet hvilken retningen indenfor diskursanalysen man beskæftiger sig med (Jørgensen & Phillips, 1999).

Diskurspsykologi

For at vende tilbage til diskurspsykologien, er her altså tale om en type af diskursanalyse der, som al anden, bunder i socialkonstruktionismen. Denne specifikke tilgang fokuserer på at undersøge hvordan sproget kan bruges strategisk at fremstille sig selv eller særlige emner på bestemte måder, som ofte vil være positive for en selv (Jørgensen & Phillips, 1999; Potter & Wetherell, 1987). På denne måde adskiller diskurspsykologien sig fra andre typer af psykologisk lingvistisk analyse og metode (Potter, 2012). Diskurspsykologien er et studie i relationer mellem individer og gruppers ageren på den ene side, og de samfundsmæssige strukturer på den anden side. Diskursanalysen er således en type af socialpsykologi som har fokus på sproget i social interaktion og hvilke sociale konsekvenser der kan følge af sprog og formuleringer (Jørgensen & Phillips, 1999). Som eksempel, kan sproget anvendes til at opnå ting, hvor man mere eller mindre eksplicit kan bede om noget, overtale nogen til noget eller anklage nogen for noget (Potter & Wetherell, 1987). Diskurspsykologen opstod som et modspil til den populære kognitivistiske psykologi, hvor man har anset tekster og talt sprog som direkte afspejlinger af den ydre verden eller som produkter af mentale repræsentationer af denne verden. Her ser diskurspsykologien altså i stedet tekster og talt sprog som konstruerede for verden og som noget der orienterer sig mod sociale handlinger (Jørgensen & Phillips, 1999). Sproget bliver set som en dynamisk proces som former verdenen, relationer og subjekter, eksempelvis ved at beskrive den samme person på to forskellige måder, afhængig af konteksten hvori beskrivelsen anmodes om (Potter & Wetherell, 1987). På denne måde er sproget både konstruerende og konstrueret (Potter & Wetherell, 1987; Potter, 2012). Indenfor diskurspsykologien ser man på diskurserne som noget der repræsenterer en verden der ser virkelig ud for taleren; det er diskursen som skaber mening i alle aspekter og fænomener i verden og et fænomen kan dermed beskrives på mange forskellige måder (Jørgensen & Phillips, 1999; Potter & Wetherell, 1987).

Forskningsdesign

Følgende afhandling vil som nævnt tage udgangspunkt i en diskurspsykologisk fremgangsmåde, og forskningsdesignet vil følge den opbygning som beskrives af Potter & Wetherell (1987). De beskriver, at første stadie er at formulere et forskningsspørgsmål der retter sig mod analyser af betydningsskabelse. Som beskrevet tidligere vil denne afhandling beskæftige sig med at undersøge hvordan de danske ledere, nærmere betegnet statsministeren og dronningen har italesat COVID-19 i starten af pandemien. Til at besvare forskningsspørgsmålet forholder de næste stadier af forskningsdesignet sig til materialet, både i forhold til sample-størrelse, indsamling og transskription (Potter & Wetherell, 1987; Jørgensen & Phillips, 1999). Her er det relevant at forholde sig til hvor stor en sample-størrelse der er mulighed for at inddrage, idet en diskursanalyse er en krævende og langvarig metode. Det er desuden fordelagtigt at anvende naturligt forekommende materiale fremfor materiale der skabes specifikt til undersøgelsen, og det er relevant at forholde sig til hvordan materialet er fremkommet (Potter & Wetherell, 1987; Jørgensen & Phillips, 1999).

Datasæt

For at undersøge forskningsspørgsmålet vil denne afhandling rette sig mod otte pressemøder fra marts 2020 samt en enkelt tale af dronningen som blev afholdt d. 17. marts 2020. Her er dermed tale om naturligt fremkommet materiale, som er fremkommet uafhængigt af denne afhandling, hvilket anses som en vigtig faktor indenfor diskurspsykologien; særligt i forhold til validitet af materialets oprigtighed. Pressemøderne er hentet fra Statsministeriets Pressemødearkiv hvor de er transskriberet på forhånd, og dermed ikke er blevet udført af undertegnede. Dog er videoerne fra pressemøderne blevet hørt igennem under gennemlæsning af det transskriberede, for at sikre at der faktisk er tale om transskriptioner. Ligeledes er dronningens tale hentet fra Kongehusets egen hjemmeside hvor denne også er transskriberet på forhånd. Også denne er blevet læst igennem samtidig med et videoklip af selve talen, for at sikre at der bliver analyseret på de faktiske ord som blev talt. I denne proces er der blevet fundet nogle få afvigelser mellem det talte og det skrevne ord, både i pressemøderne og i dronningens tale. Der er dog tale om ganske få afvigelser, som alene drejer sig om mindre talefejl såsom gentagelser af ord, tøven eller ændringer midt i et ord. Følgende afhandling forholder sig dog ikke til måden hvorpå udtalelserne er blevet leveret, hverken i form af toneleje eller kropssprog. Derfor er det vurderet, at der er unødvendigt at ændre eller foretage en ny transskription af hverken pressemøderne eller dronningens tale. Det materiale som behandles i

afhandlingen, vil således være det samme som kan findes på Statsministeriet- og Kongehusets hjemmeside.

Marts 2020 var den måned hvor den første nedlukning i Danmark fandt sted, og dermed også det tidspunkt hvor COVID-19 for alvor satte sine spor i det danske samfund. Der er to pressemøder som finder sted inden nedlukningen, og de resterende seks pressemøder og dronningens tale afholdes således efter. Denne afgrænsning af data er valgt ud fra en vurdering af, hvad der er realistisk at analysere, på den givne tid. Det kunne have været interessant og givet mange relevante perspektiver hvis man eksempelvis havde sammenlignet pressemøderne fra 2020 med nogle fra 2021 eller fra den anden nedlukning der fandt sted senere på året. Det vurderes dog, som nævnt, at dette ikke er muligt ud fra den givne tidsramme, i hvert fald ikke med mulighed for god nok gennemarbejdning og kvalitet i analysen. Det er desuden en relevant begrænsning at lave i forhold til opgavens hovedfokus, som altså er på hvordan COVID-19 er blevet italesat i starten af pandemien. Således ville pressemøder fra andre perioder være interessante og spændende men ikke nødvendige eller relevante for at besvare det egentlige forskningsspørgsmål.

Af andre fravalg i data er det relevant at gøre opmærksom på, at der i pressemøderne alene analyseres ud fra den indledende udtalelse som gives af statsministeren og analysen stopper således første gang hun giver ordet videre. Til alle pressemøder deltager der forskellige og varierende andre aktører, såsom Ældre- og Sundhedsminister Magnus Heunicke, Direktør for Statens Serums Institut Kaare Mølbak, Direktør for Sundhedsstyrelsen Søren Brostrøm samt Politichef Torben Fogde og disses udtalelser vil ikke blive berørt. Denne afgrænsning grunder blandt andet i et ønske om at holde fokus på statsministeren, idet hun har afholdt størstedelen af taletiden til pressemøderne og det er hende, der betragtes som landets folkevalgte leder. Som følge heraf er det hende der fremstår med hovedansvaret for indsatsen under pandemien, på trods af inddragelse af relevante myndigheder i beslutningsprocessen.

Idet der kun ønskes fokus på statsministeren, er spørgsmål – og dertilhørende svar – fra journalister ydermere blevet ekskluderet, idet de ofte besvares af mere end én aktør til pressemødet og statsministerens svar vil således ikke kunne adskilles fra de svar der ellers gives. Dette skal sikre overskuelighed og præcision i analysen, blandt andet fordi journalisternes spørgsmål må antages at være styret af en ekstern politisk agenda som således potentielt er anderledes fra regeringens. Her vil der altså være forskellige underliggende diskurser at tage højde for, og dette kan forkludre analysen såvel som det kunne have bidraget med anden viden. Af hensyn til ressourcer i forhold til

opgavens omfang er det dog disse afgrænsninger der kan laves uden at gå på kompromis med potentialet for at besvare forskningsspørgsmålet grundigt og fyldestgørende.

Procedure

I bearbejdelsen af materialet er der først blevet foretaget en kodning af materialet, hvor mønstre og temaer er blevet identificeret, som beskrevet af Potter og Wetherell (1987). Idet analysen foretages ud fra transskriberinger af pressemøder samt dronningens tale, vil der alene være fokus på det transskriberede og sproget der præsenteres gennem disse tekster. Det betyder at der ikke inddrages analyser af non-verbale kommunikation, herunder hverken kropssprog, ansigtsudtryk eller stemmeleje. Denne kodningsproces relaterer sig ikke direkte til analysen, men er en forudgående metode til at håndtere de store mængder data og bryde dem ned i mindre bidder og kategorier (Potter & Wetherell, 1987; Jørgensen & Phillips, 1999). Der er således ikke tale om en standardiseret kodning som der ofte ellers er tale om i andre typer af analyser men blot et værktøj som hjælper til at overskue datamaterialet og hjælper til at skabe et indledende overblik over relevante temaer, kategorier og mønstre. Dette værktøj har været anvendt til det næste skridt i forskningsdesignet, som handler om den faktiske analyse. I denne proces er det vigtigt at undersøge mønstre i dataet, og derefter undersøge nærmere hvilken funktion disse mønstre spiller og hvad konsekvenserne af dem er (Potter & Wetherell, 1987; Jørgensen & Phillips, 1999). Resultaterne af analysen vil blive afrapporteret så præcist og gennemsigtigt som muligt i afhandlingens næste del, hvor udsnit fra dataet præsenteres og beskrives. Afhandlingen afsluttes med en diskussion af analysens resultater, hvormed læseren præsenteres for nogle af de overvejelser der lægger til grund for analysen, således at fortolkningerne kan sættes i kontekst.

Kvalitetssikring i diskursanalysen

Gennemsigtighed i analysen vil være et hovedfokus i afrapporteringen, da dette er med til at sikre kvalitet og validitet i diskursanalysen (Potter, 2012; Bryman, 2012). Potter (2012) beskriver at konteksten er vigtig at præsentere i diskursanalyse, for at læseren løbende selv kan identificere mønstre og undersøge deres baggrund. På denne måde er det ikke blot fortolkninger der bliver fremlagt, men i stedet serveret på en måde der opfordrer til at man forholder sig kritisk til det præsenterede. For at sikre gennemsigtighed i analysen vil afrapporteringen som nævnt inddrage de uddrag fra pressemøderne som der analyseres på, således at læseren selv vil være i stand til at sætte det analyserede i kontekst og med alle detaljerne til stede. På denne måde fremvises der en sammenhæng mellem det analyserede, hvilket ydermere er en vigtig komponent indenfor kvalitetssikring af diskursanalysen (Potter, 2012; Bryman, 2012).

Resultater

I det følgende vil resultaterne af diskursanalysen blive præsenteret. Først rettes der fokus mod pressemøderne og statsminister Frederikssens udtalelser under disse. Efterfølgende rettes der fokus mod dronningens tale, herunder hvilke forskelle og ligheder der er mellem pressemøderne og talen. I denne afhandling omtales virussen som COVID-19, men i både pressemøderne og talen omtales den også i en mere dagligdags vending, *corona*, men disse to begreber dækker således det samme.

Pressemøder

I pressemøderne er der blevet identificeret fire overordnede diskurser, som statsministeren anvender til at tale om virussen i starten af pandemien: 1) Indsatsen mod COVID-19 passer på befolkningen, sundhedsvæsenet og økonomien, 2) befolkningen har ansvaret for udførelsen af strategien, 3) COVID-19 er en alvorlig virus med store konsekvenser og 4) Danmark er et land, som er godt rustet til at overvinde COVID-19. Den første diskurs repræsenterer det overordnede hovedfokus som statsministeren og regeringen har haft under planlægningen og håndteringen af pandemien og denne diskurs er gennemgående i de andre diskurser, idet de anvendes som et middel til at lykkes med den danske strategi.

1) Indsatsen mod COVID-19 passer på befolkningen og samfundet

Statsministeren beskriver allerede i det første pressemøde hvilke hovedformål der ligger til grund for den strategi, som regeringen planlægger, og gennem alle pressemøderne henviser hun gentagende gange tilbage til disse tre hovedformål. Hun understreger, at indsatsen er planlagt ud fra et ønske om at beskytte både danskerne, sundhedsvæsenet og økonomien, som det ses i følgende uddrag fra det første pressemøde, d. 6. marts 2020:

Den strategi, den de danske myndigheder har valgt, handler grundlæggende om at forsinke spredningen af virussen mest muligt. Det er en strategi, der selvfølgelig først og fremmest handler om at begrænse antallet, der bliver syge i Danmark. Men det er også en strategi, der er valgt for at afbøde de negative konsekvenser for det omkringliggende samfund – altså os alle sammen. Det handler om arbejdspladser, det handler om danske virksomheder, eksporten, det handler om kapaciteten – den samlede kapacitet i vores sundhedsvæsen, og dermed også andre patientgrupper, vores dagligdag, men det handler også i stigende grad om vores samlede samfundsøkonomi. (Frederiksen, 2020f)

Statsministeren anvender disse tre hovedformål til at forsvare regeringens plan, idet formålene beskrives ud fra en hensigt, som skal være til gode for alle i samfundet. Hun henviser til hvordan disse tre områder rammer alle i befolkningen på den ene eller anden måde. Alle kan risikere at blive smittet, og med den manglende viden om virussen er det endnu ikke til at sige hvor alvorligt sygdom i så fald kan blive. Alle kan få brug for sundhedsvæsenet, enten for dem selv eller for nogen de holder af. Og alle har en interesse i at holde økonomien kørende, så man kan beholde sit arbejde, få mad på bordet eller andre dagligdagsbehov. På denne måde beskriver statsministeren hvorfor regeringen gør som de gør, og det understreger hvordan indsatsen både er for det fælles gode, men også til gode for hver individuel person.

Udover at statsministeren begrundet regeringens handlinger ud fra de tre hovedformål, forsvaret statsministeren ydermere indsatserne ved at understrege, at de er planlagt i samarbejde med relevante myndigheder og gennem den viden de nu engang har, om end denne viden er begrænset i forhold til COVID-19 specifikt. Hun fortæller fra start af, at regeringen har tillid til myndighederne og deres kompetence til at træffe de bedste beslutninger til at opnå hovedformålene, og at disse vil blive bakket op af regeringen. Den 6. marts udtaler hun:

Vi følger fra regeringens side udviklingen meget tæt. Og vi har meget klart sagt til alle implicerede myndigheder, at alle relevante redskaber myndighederne vurderer, de skal tages i brug. Og det betyder, at der er fuld opbakning fra regeringens side til myndighederne til at træffe de beslutninger, der måtte vise sig at være nødvendige og rigtige – både i forhold til at udvise rettidig omhu, men også til hele tiden at være et skridt foran smitten (Frederiksen, 2020f).

Udover at inddrage myndighederne, inddrager regeringen desuden også andre relevante aktører, og dermed understreger statsministeren endnu engang, at de beslutninger der bliver truffet, ikke blot træffes uden omtanke for de relevante parter, men at de binder i velovervejede processer som inddrager de berørte parter. I pressemøderne er der eksempelvis et stort fokus på at opfordre til at vise hensyn til de ældre og mest sårbare grupper idet de er mere udsatte i forhold til at dø af virussen, og dette er et gentagende fokus, som skal understrege, at indsatsen er ment til at redde menneskeliv. Så når statsministeren taler om, at udvise hensyn til sårbare grupper, står det stærkere og mere velbegrundet, når hun fortæller at relevante patientgrupper har været involveret, som hun gør i dette uddrag fra 10. marts:

Fredags, der tog myndighederne en række initiativer, og i dag kommer der nye tiltag. Det gælder blandt andet i forhold til mere udsatte patientgrupper. Vi har hele tiden haft meget fokus på, at ældre borgere alene på grund af alder kan være udsat. Det er der også patientgrupper, der kan være. Mennesker, der i anden form for behandling eller eksempelvis har en alvorlig lungesygdom. Sundhedsstyrelsen har i morgen møder med, med en række patientgrupper, og og derfra vil der være en mere direkte rådgivning i forhold til, hvordan man skal forholde sig, hvis man er én af de patientgrupper, som er særligt udsat.

Statsministerens inddragelse af relevante myndigheder og aktører viser et ønske om, og fokus på, at stå til ansvar overfor den planlagte indsats. Det politiske ansvar i at håndtere en pandemi har potentialet for at blive mødt af stor kritik, netop idet anbefalingerne fra myndighederne ikke kan baseres på evidens fra netop denne sygdom, men kun kan baseres på tidligere viden om lignende situationer. Dette politiske ansvar er Frederiksen opmærksom på, og hun forsøger at være på forkant med den modstand og skepsis der kan være fra dele af befolkningen. Dette kan ses i følgende uddrag fra d. 17. marts:

Oven på den sundhedsfaglige rådgivning og vurdering, og oven på den vurdering og de anbefalinger, vi får fra alle myndigheder, der kommer så det politiske valg. Hvor hurtigt sætter vi ind, og hvor hårdt sætter vi ind i Danmark. Og det er selvfølgelig i et demokrati i sidste ende et politisk valg. Og det er et politisk ansvar.

Regeringen har, som jeg har sagt det tidligere, valgt den tilgang, at vi hellere handler for hurtigt end for sent, at vi hellere går for langt end for kort.

Jeg har også ved tidligere lejligheder spurgt mig selv og andre, om vi tror, vi kommer til at begå fejl. Svaret er ja. Kommer jeg til at begå fejl? Svaret er givet også ja. Men den største fejl, vi kan begå, det er at tøve, og det byder vi ikke danskerne. Derfor vil vi nu også indføre nye tiltag (Frederiksen, 2020c).

I dette uddrag fremviser hun altså hvordan regeringen har handlet på den mest ansvarsfulde måde, ved at træffe beslutninger ud fra myndighedernes anbefalinger, og angiver dermed en årsag til disse valg. Hun påtaler dog stadig, at det i sidste ende er et politisk ansvar, og her placerer hun sig selv i en ydmyg position hvor hun beskriver, at det ikke er let at træffe disse beslutninger. Ved at gøre dette formår hun at være på forkant af kritikken, både fordi hun beskriver, at beslutningen er

truffet på det bedst mulige grundlag, men også fordi hun allerede selv siger, at hun kan komme til at begå fejl. Dermed kan hun ikke senere blive klandret for disse fejl, for hun har advaret om dem på forhånd. Hun fortsætter dog med at forsvare beslutningerne ved endnu engang at understrege at de træffes for at passe på befolkningen, også selvom der er tale om store beslutninger som mange potentielt ikke vil være tilfredse med.

Statsministeren skaber altså en diskurs om at indsatsen er til for at beskytte befolkningen og samfundet, og hun tager ansvar for, og forsvare denne indsats, ved at begrunde den ud fra et princip om at uddelegere opgaver og konsultere eksperter. Derudover fokuserer Frederiksen også på at understrege situationens både unikke og ukendte omstændigheder. Idet COVID-19 er en ny og ukendt sygdom som har spredt sig hurtigere end forskningen kan nå at følge med, står regeringen i en situation hvor de er nødt til at træffe beslutninger uden at have den fulde viden. Hun understreger, at regeringen hellere indsætter for store tiltag end for små, og at det er problematisk ikke at tænke på denne måde, fordi det kan have store konsekvenser. Allerede d. 6. marts beskriver statsministeren hvordan indsatsen er det værd, samt hvordan regeringen foretrækker at overreagere, for dermed at være på forkant med smittespredningen:

De her nye tiltag, det kommer til at påvirke os alle sammen. Ikke kun dem, der har været ude at rejse, og ikke kun dem, der allerede er berørt, det kommer til at præge vores hverdag, og det kommer til at berøre samfundslivet i Danmark i den kommende tid.

Og derfor vil jeg også gerne til alle jer, der måtte tænke, og lige om lidt måske sige, er det her en overreaktion, og hvorfor venter myndighederne i Danmark ikke og ser tiden an. Det er ikke en overreaktion, og dét, der er myndighedernes meget klare vurdering, det er, at der skal gøres alt dét, vi kan gøre nu med det smittebillede, vi ser. Og vi risikerer, hvis vi venter, at smitten får lov til at udvikle sig for meget, og så kan det være for sent at gøre dét, der anbefales herfra (Frederiksen, 2020f).

Situationens alvor og ukendthed adresseres altså, mens statsministeren samtidig understreger at der fra regeringen og myndighedernes side ikke er nogen tvivl om, at det er den rigtige tilgang de har. Endnu engang er hun dermed på forkant af den kritik der kan være, idet hun beskriver at der er tale om et større billede, der skal tages hensyn til og handles ud fra. Hun udviser empati og forståelse med den svære situation som indsatsen medfører, men det forsvares stadig som nogle nødvendige ofre der kræves for at passe på befolkningen og samfundet, og hun viser selvsikkerhed

ved at understrege at der er tale om nogle *meget klare vurderinger*, som hun altså kalder det i ovenstående uddrag.

Som beskrevet indledningsvist er det denne diskurs, der danner grundlaget for de tre andre diskurser, som er blevet identificeret gennem analysen. De efterfølgende diskurser fungerer som værktøjer til at fremme formålet i denne, som altså handler om at præsentere den danske indsats som noget der passer på den danske befolkning, sundhedsvæsenet og økonomien – og det er for alles bedste. Frederiksen har adresseret regeringens ansvar for at håndtere en pandemi med en ny og ukendt virus, og hun har været på forkant med den kritik indsatsen kan medføre. Hun har understreget, at indsatsen er planlagt ud fra de bedst mulige omstændigheder ved at inddrage relevante myndigheder, og at regeringen står ved sine beslutninger hvormed hun afviser al tvivl om, at det ikke er den rigtige tilgang. Diskursen kan opsummeres i følgende uddrag fra d. 13. marts:

Det her er igen alvorlige initiativer – endnu engang. Det bliver ikke de sidste. Og vi vil inden for meget kort tid komme med udmeldinger, nye udmeldinger, som blandt andet skal hjælpe danske lønmodtagere, som på samme vis, som virksomhederne, kan komme til at stå med store udfordringer i den kommende tid.

I forhold til det hele vil jeg gerne sige, at vi står på ubetrådt land. Vi er i en situation, som ikke ligner noget, nogen af os har prøvet før.

Det kommer til at få omkostninger for os alle sammen. Jeg er sikker på, at vi kommer igennem det her sammen på en, en god måde. Og lige nu ved jeg godt, at det samlede katalog er meget voldsomt og vil opleves meget voldsomt, men jeg er af den fuldstændige klare overbevisning, at det er det værd, fordi vi risikerer, hvis ikke vi gør det her, så bliver omkostningerne både menneskeligt, sundhedsmæssigt og økonomisk langt, langt større (Frederiksen, 2020a)

2) Befolkningen har ansvaret for at indsatsen kan lykkes

Statsministeren beskriver løbende, hvordan indsatsen mod COVID-19 kun kan lykkes, hvis befolkningen overholder og følger de tiltag, som præsenteres under pressemøderne. Hvis man påtager sig dette ansvar og handler i overensstemmelse med anbefalingerne, så bliver man rost under pressemøderne for at udvise *samfundssind* og være en del af løsningen. Samfundssind er et ord, der er blevet anvendt så meget under pressemøderne og i medierne, at det blev kåret til 'årets ord' i Danmark i 2020 (Dansk Sprognævn, 2020). Statsministeren nævner udtrykket første gang

under pressemødet hvor den første nedlukning præsenteres, men begrebet bliver aldrig defineret i denne kontekst, som det ses i nedenstående uddrag fra d. 11. marts. Der bliver således tale om en implicit forståelse af, hvad det vil sige at udvise samfundssind, hvordan man gør det og hvad det indebærer:

Den sundhedsfaglige smitteanalyse er, at der er én ting, der virker imod smitten. Og det er, at vi mennesker ikke omgås hinanden for meget. Vi skal stå sammen, og vi skal passe på hinanden. Men vi skal gøre det på en anden måde, end vi plejer.

Vi plejer som danskere at søge fællesskabet ved at være tæt med hinanden. Nu skal vi stå sammen ved at holde afstand til hinanden. Og vi får brug for samfundssind. Vi får brug for hjælpsomhed. Jeg vil gerne sige tak til alle borgere, virksomheder, frivillige organisationer, arrangører – alle, der indtil nu har vist, at det er præcis det, vi har i Danmark – samfundssind. Og det får vi brug for i de kommende uger (Frederiksen, 2020h).

Udtrykket samfundssind bliver altså ikke defineret, men det bliver alligevel præsenteret i en kontekst som implementerer hvad det indebærer; nemlig det, der er blevet bedt om fra regeringen og myndighederne. Man skal holde afstand, men stadig hjælpe hinanden og udvise fællesskab. I forlængelse af dette, præsenterer statsministeren at der er forventninger til at befolkningen følger disse tiltag, og at det er et ansvar som hver enkelt borger skal påtage sig. Hun understreger flere gange at disse forventninger gælder *alle* og at man *skal* følge de retningslinjer som præsenteres:

Der er stadig for mange i Danmark, der spørger: Er det her ikke bare en influenza, og hvorfor skal vi tage det så alvorligt. Det skal vi, fordi den her virus spreder sig hurtigt, langt hurtigere end influenza, og fordi at flere af dem, der bliver syge af corona, får behov for en mere kraftig behandling, eksempelvis intensiv behandling for at kunne overleve. Der er ikke nogen mennesker, der er immune over for coronavirus, og der er heller ikke nogen samfund, der er immune, og derfor er der grund til alvor og bekymring. Og vi bliver nødt til som land at se hinanden i øjnene og erkende, at den her situation kan udvikle sig alvorligt, meget alvorligt. Vi skal ikke gå i panik, men vi skal handle, og derfor vil I også på det her pressemøde se nye initiativer fra myndighederne, og I må forvente yderligere initiativer i den kommende tid.

Derfor er det også rigtig vigtigt for mig at understrege, at man vitterligt skal følge myndighedernes anbefalinger. Og det gælder selvfølgelig ikke mindst på sundhedsområdet, hvor anbefalingerne i høj grad handler om at undgå, at dem der er mest sårbare bliver smittet i dét, vi står i nu. Og derfor bliver alles adfærd – både i det private liv og i arbejdsliv og på uddannelsesinstitutioner, alles adfærd bliver afgørende for, om strategien kommer til at virke. Og det betyder også, at dem der ikke selv er i farezonen og føler sig selv i farezonen skal tænke på, at det er der andre mennesker, der er. Så man skal selv ændre adfærd af hensyn til dem, der måtte være i en mere udsat situation (Frederiksen, 2020g).

Som det også illustreres i det ovenstående, fokuserer hun ikke alene på at understrege det ansvar befolkningen skal påtage sig, hun beskriver også hvorfor det er nødvendigt. Hun beskriver hvordan befolkningen skal tage ansvar for at passe på hinanden, herunder særligt de mest sårbare grupper. Som nævnt tidligere, er der et særligt fokus på at beskytte de ældre og personer med sygdomme der sætter dem i en særlig risiko, og ved at understrege dette altruistiske hensyn til andre, skabes der en atmosfære af dårlig samvittighed hvis man yder modstand. Hun understreger, at man har ansvaret for ikke at smitte andre, og det bliver præsenteret som egoistisk, hvis man ikke tilsidesætter sine egne behov for andres velbefindende:

Når alt det her er sagt, så bliver jeg også nødt til at sige noget, især til de unge. Det kan godt være, at du er ung og rask, men du kan bære smitten videre til andre mennesker, og du kan smitte uden, at du ved det. Også én, som ikke kan klare at blive smittet. Og I skal alle sammen hjælpe os med at få brudt den smittekæde nu! Det er et fælles ansvar, og ingen kan frasige sig det. Alle bliver nødt til at tage ansvaret på egne skuldre (Frederiksen, 2020c).

Frederiksen præsenterer således befolkningens ansvar som et moralsk emne i forhold til hvorvidt man vælger at følge myndighedernes retningslinjer eller ej; hvis man ikke gør det, så er man til fare for andre. Derudover bidrager man til at lægge et unødvendigt stort pres på sygehusvæsenet, som arbejder hårdt under denne pandemi, hvilket beskrives i nedenstående uddrag fra d. 17. marts:

På landets sygehuse, der bliver Alvoren for hver dag, der går, stadig mere tydelig. Sygeplejersker og læger landet over siger til befolkningen: Tag det nu alvorligt! Bliv hjemme! Hold afstand! I må ikke fortsætte smittekæden. Alle deres, alle jeres opråb, gør et meget, meget stort indtryk på mig. Jeg tror, det gør et stort indtryk på os alle

sammen. For det er de samme social- og sundhedsassistenter, læger og sygeplejersker og andre medarbejdere på sygehusene, der kan komme til, om kort tid, at stå i et mareridt. Umenneskeligt mange, og måske lange vagter, overfyldte afdelinger, mangel på hænder. Vi har set det i Italien, og det er nu, at vi i Danmark skal gøre alt, hvad vi kan. Rådene fra sundhedsmyndighederne er egentlig ret enkle – vask hænder, brug sprit, hold afstand. Hvis du er syg, ældre eller sårbar, skal du blive derhjemme (Frederiksen, 2020c).

Man har således ikke alene ansvaret for at passe på de ældre og sårbare, men også de medarbejdere, som hver dag går på arbejde og er i risiko for at blive smittet. Endnu engang tales der til befolkningens dårlige samvittighed over deres adfærd, hvis ikke de følger anbefalingerne. De bliver stillet til ansvar for det pres, sundhedsvæsenet oplever. Statsministeren understreger, hvor svære situationer sundhedspersonalet står i, og bruger meget klare sproglige udtryk til at male et tydeligt billede af situationen – det er et *mareridt* de står i, med *umenneskeligt* mange, og lange vagter. I det ovenstående beskriver statsministeren også implicit, hvordan den enkelte borger bør tænke og føle omkring det hun siger. Ved at antage, at det gør indtryk på alle, siger hun implicit at det bør gøre indtryk på alle. Dermed bliver det endnu engang gjort tydeligt, at dem som ikke følger anbefalingerne svigter de andre i samfundet, og at det ikke er acceptabelt. Den enkelte borgers handlinger har stor betydning, og kan have store konsekvenser - om ikke for en selv, så for andre.

Ovenstående fokus om at tilsidesætte egne behov og handle ud fra det fælles gode, bidrager til at forene befolkningen som et hold, der kæmper sammen mod COVID-19, hvilket hun præsenterer metaforisk ud fra en sportskamp med forskellige *halvlege*, som nævnt i nedenstående uddrag. Her taler hun også til, at vi ikke alene skal stille krav til os selv og vores egen indsats, men også at vi skal stille krav til andre, som hun opfordrer til d. 30. marts i forbindelse med, at hun taler om en potentiel genåbning i april 2020:

Når jeg var nervøs for at sige det her, så er det jo fordi, at det værste, der kan ske efter det her pressemøde, dét er, at hvis du eller andre tænker – det lysner, vi kan begynde at slække på kravene til os selv og hinanden.

Nej – det kan vi ikke! Vi skal gøre det modsatte. I skal holde i. I skal holde ved, og I skal holde ud, for så kan vi faktisk se lyset forude. Og det er vores eneste mulighed for at komme godt igennem dét, man kan kalde første halvleg.

Jeg vil også være ærlig over for jer alle sammen og allerede nu sige, at hvis vi ikke lykkes i løbet af de næste to uger. Hvis tallene begynder at stige voldsomt. Hvis vi kan se, at danskerne begynder at samles indenfor eller udenfor, lader være med at holde afstand til hinanden, så kan vi ikke åbne Danmark stille og roligt op igen efter påske. Så vil vi faktisk komme til at stå i den modsatte situation, at vi får behov for at stramme kravene til hinanden endnu mere. Vi er i bogstaveligste forstand dybt afhængige af hinanden. Dig og mig. Hver eneste af os er med al vores opførelse og adfærd med til at afgøre, hvornår og hvordan vi igen kan åbne Danmark op. Med andre ord, der er rigtig meget, der hviler på danskernes skuldre (Frederiksen, 2020e).

Endnu engang stiller Frederiksen befolkningen til ansvar overfor hinanden, og på denne måde bliver det ikke længere kun regeringen og myndighederne som udskammer dem, som ikke følger retningslinjerne. Befolkningen inddrages i denne proces i forhold til at holde øje med hinanden og den adfærd de hver især udviser. Ved at understrege at samfundet kun kan åbne op igen, hvis alle holder fast og kæmper videre, understreger hun endnu engang, hvordan den enkeltes adfærd har betydning for andre. Dette medfører, at hvis der er nogen som ikke overholder retningslinjerne og ikke følger anbefalingerne, så fremstår de som nogen der er imod holdet og den fælles indsats. Dette kan skabe vrede eller foragt blandt dem, som overholder retningslinjerne i ønsket om at samfundet kan vende tilbage til normalen, hvorfor de begynder at tage del i at holde andre ansvarlige. For at understrege hvordan at hun taler om *alle* når hun beskriver ansvaret den enkelte skal påtage sig for at indsatsen kan lykkes, inddrager hun også sig selv i denne kategori:

Til sidst vil jeg også nævne, at jeg har gået min egen kalender igennem. Jeg vil ikke selv deltage i udadvendte aktiviteter i de næste 14 dage. Og det samme kommer til at gælde for regeringens ministre. Når vi holder møder i Statsministeriet nu, så sidder vi kun på hver anden stol. Præcis som her ved pressemødet. Det er måske små ting. Men det er også summen af de små ting, der er en del af løsningen (Frederiksen, 2020h).

Dermed styrker hun sit argument, samtidig med at hun placerer sig selv som en del af det hold der lige nu kæmper mod COVID-19, og hun viser hvordan hun godt forstår frustrationen som kan ramme nogle, for hun er selv underlagt de samme restriktioner og hun følger også anbefalingerne.

I forhold til at samle befolkningen som et hold, har statsministeren også stort fokus på at skabe en følelse af nationalitet. Ved at samle befolkningen, regeringen, virksomhederne og myndigheder som danskere og som én nation, styrker hun metaforen om et hold der samarbejder, ved at forene

alle dele af samfundet under ét stort fællesskab, på samme måde som et landshold i sportens verden kan forene en hel befolkning. Der er konsekvent gennem pressemøderne fokus på at tale om Danmark, den danske befolkning, de danske myndigheder, de danske virksomheder, danske lønmodtagere, den danske strategi, danske statsborgere, samt *vi danskere*. Dette fællesskab deler et fælles mål, som altså ikke alene handler om at passe på hinanden, men også på Danmark som land, som i dette uddrag fra d. 15. marts:

Jeg bliver også nødt til at sige det, som det er, de her tal, både for indlagte danskere på intensiv og dødsfald, vil stige. Mange flere, forventer vi, bliver syge, og dermed forventer vi også, at mange flere får brug for hjælp på sygehusene.

Vores opgave er stadigvæk at passe på de mest udsatte i forbindelse med udbredelsen af corona, og vi skal undgå, at for mange danskere bliver smittet på det samme tidspunkt. Så vi gør alt, hvad vi kan, for at sundhedsvæsenet kan følge med den her meget ekstraordinært store opgave.

Men vi skal også gøre alt, hvad vi kan for ikke at kaste Danmark ud i en økonomisk krise som følge af kampen mod corona. Ligesom jeg appellerer stærkt til, at alle danskere passer på hinanden, så appellerer jeg også til, at vi gør alt, hvad vi kan for at få både dansk erhvervsliv og danske lønmodtagere så godt igennem denne her krise, som overhovedet muligt (Frederiksen, 2020b).

Statsministeren har således gennem pressemøderne tillagt befolkningen et stort ansvar for at den strategi, som regeringen og myndighederne har præsenteret, vil lykkes. Det bliver gentagende gange understreget, at befolkningens adfærd er afgørende for indsatsen, og for at få befolkningen til at leve op til det ansvar, forener statsministeren alle dele af samfundet som en del af et hold; nationen Danmark, der kæmper sammen og har ansvaret for hinanden. Særligt det, at vise hensyn til, og tage ansvar overfor andre end én selv, fremhæves som den rette adfærd under pandemien, og egne behov bør tilsidesættes til fordel for samfundet. Man roses og takkes hvis man følger anbefalingerne og retningslinjerne, hvorimod man udskammes og irettesættes hvis man ikke gør. Diskursen lægger desuden op til at befolkningen også kan holde øje med og sætte krav til hinanden, idet der er beskrevet nogle klare regler for hvad der er rigtigt eller forkert at gøre og dette tilskyndes ved at understrege hvordan andres adfærd påvirker udviklingen af situationen.

3) COVID-19 er alvorlig og medfører store konsekvenser

Som det er påpeget i de tidligere afsnit, har statsministeren beskrevet hvordan befolkningen forventes at bidrage til indsatsen mod COVID-19, for dermed at lykkes med målet om at passe på danskerne, sundhedsvæsenet og økonomien. For at lykkes med at sikre denne adfærdsændring har hun haft stort fokus på at understrege virussens alvor og de konsekvenser den kan medføre for både befolkningen og det omkringliggende samfund. Allerede i det første pressemøde d. 6. marts forudsiger hun, at der vil komme konsekvenser som vil ramme bredt:

Coronavirus er en sygdom, som rammer hårdt. Især for ældre mennesker med en kronisk sygdom eller andre, der af den ene eller anden sundhedsårsag er svækket. Og det er også en virus, vi må forvente kan have store konsekvenser for virksomheder, lønmodtagere – og sætte økonomien under pres verden over.

Mange danske virksomheder har allerede taget kloge forholdsregler, det vil jeg gerne sige tak for, og der er grund til, at alle tager situationen meget alvorligt. (Frederiksen, 2020f).

Hun fremlægger dermed fra start, at der er tale om en alvorlig virus, hvorfor der er grund til bekymring. Hun sætter allerede her scenen for det, hun kommer til at sige i dette og de næste pressemøder, og hun har allerede her angivet, hvorfor regeringen sætter stærkt ind så hurtigt, selvom det første danske smittetilfælde kun er blevet konstateret en uge forinden. Hun forbereder befolkningen på situationens alvor, hvormed det er nemmere at præsentere store forandringer senere. Virussen er blevet taget alvorligt fra første øjeblik, og hun tillader ikke, at der er nogen som ser på situationen med et mindre alvorligt blik, eller senere bliver overrasket over at regeringen reagerer hurtigt og bestemt. Desuden udnytter statsministeren, at andre lande er længere fremme i udviklingen end Danmark, hvormed hun kan give eksempler på hvad der sker, hvis ikke smittespredningen kommer under kontrol:

Vi har gjort meget, og vi har gjort det hurtigt. Alle i Danmark er berørt af situationen. En situation, der kun kan betegnes med ordet ekstraordinær. Det er vi meget bevidste om alle os, der står her foran jer.

Men der er brug for yderligere initiativer, og dem vil vi præsentere i dag: Europa er nu hårdt ramt. Over 3.000 europæere har mistet livet til corona. 15 Schengen-lande har indført grænsekontrol, blandt andet Tyskland, Norge og Finland. Andre lande har

indført meget voldsomme restriktioner, Italien, Østrig, Spanien. I Danmark er der nu 82 indlagte med corona på sygehusene. 18 er på intensiv. Det sidste er næsten en fordobling på et døgn. Alle de tal vil stige, og sandsynligvis vil de også stige meget (Frederiksen, 2020c).

Ved at sammenligne med andre lande og deres udvikling kan hun ikke alene give eksempler på hvad der sker hvis ikke smitten kontrolleres, men også hvilke eventuelle fremtidige restriktioner Danmark kan komme til at indføre. Ved her at nævne, at andre europæiske lande, som de fleste i Danmark kender, og måske endda har besøgt, har indført restriktioner som grænsekontrol, kan den danske befolkning begynde at forberede sig på, at det også sker her. Efter pressemøderne kan befolkningen sidde hjemme i stuerne og diskutere hvad mon næste skridt er, og dermed bliver de mindre overraskede hvis det rent faktisk er det, regeringen vælger at indføre som det næste.

Statsministeren giver i starten af alle pressemøderne et overblik over, hvor mange syge, smittede og indlagte der er i Danmark. Efter de første dødsfald med COVID-19 opstår, inkluderer hun også disse tal i sin indledning, sammen med antal indlagte i intensiv behandling. Tallene stiger stødt, og hun bruger disse tal og fakta til at understrege alvoren i situationen, særligt i de første pressemøder. Undervejs bruger hun dog også disse tal og fakta til at retfærdiggøre og vise, at regeringens indsats har virket, som i dette uddrag fra 30. marts:

I dag er 533 indlagte. Af dem 137 på intensiv. Bag hvert et taler der et menneske og dets pårørende, og det gør dybt indtryk på mig, det gør dybt indtryk på os alle sammen. Og størst indtryk gør naturligvis tallene for, hvor mange der er afgået ved døden på grund af corona. Vi har nu 77 dødsfald i Danmark.

Hvert mistet liv er en tragedie. Tallene for indlagte og døde bliver ved med at stige. Det forventede vi. Situationen er alvorlig. Det vidste vi, at den ville blive.

Men vi kan også se tegn på, at vi er lykkedes med at forsinke udbredelsen af corona i Danmark. Smitten spreder sig langsommere end frygtet. Og det giver, på en dybt alvorlig baggrund, anledning til en forsigtig optimisme (Frederiksen, 2020e).

Ved at anvende disse tal og fakta illustrerer statsministeren hvordan smitten har spredt sig og ramt mange borgere, hvoraf flere er afgået ved døden. På denne måde understreger hun, at regeringens udtalelser har været sande, når de har talt om situationens alvor. Det understreger dog også, at regeringens indsats har gavnet, og at de er lykkedes med at begrænse smitten så den har

spredt sig langsommere end forventet. I stedet for at dette altså præsenteres som at regeringen har taget fejl i deres vurderinger, præsenteres det i stedet som et styrket argument for at fortsætte indsatsen, fordi den virker.

Udover at tale om de konsekvenser der er for dem der bliver syge, de ældre og de mest sårbare, taler statsministeren også om samfundet og økonomien samt de udfordringer disse står overfor. Når hun omtaler disse udfordringer, udviser hun empati med de konsekvenser som er opstået af COVID-19 og regeringens planlagte indsats. Gennem flere af pressemøderne omtaler hun, at regeringen og myndighederne er opmærksomme udfordringerne og at de ønsker at hjælpe dem igennem krisen:

Danmark har grundlæggende en stærk økonomi, stærke virksomheder. På den måde står vi godt rustet. Men situationen allerede nu viser os, at vi kommer til at blive udfordret, både hvad angår dansk erhvervsliv, men også danske lønmodtagere. Der er mange, der allerede er direkte berørt. Nogen er blevet fyret. Vi ved, andre virksomheder påtænker det, og flere, må vi forvente, bliver ramt i løbet af de kommende dage. Det er alvorligt!

Og jeg ved, at det for mange er ekstra urovækkende, at ingen kan sætte en slutdato på det her. Det forstår jeg godt.

Det, der er vores fælles mål, os der står her i dag, det er at få så mange virksomheder og så mange lønmodtagere godt igennem den her krise, så vi kan komme ud på den anden side, og vi kan gøre det sammen.

Vi har allerede præsenteret hjælpepakker: Udskydelse af moms og skat, ekstra lånekapital til husholdninger og til virksomheder. Lønrefusion for syge, der er karantæneramte. Kompensation til arrangører af koncerter og lignende. Og nye garantiordninger og mulighed for supplerende dagpenge (Frederiksen, 2020b).

Statsministeren placerer hermed sig selv og regeringen som empatiske og forstående, og hun udviser et ønske om at hjælpe dem, som er hårdest ramt. Dette gør hende både relaterbar ved befolkningen, samtidig med, at hun kommer på forkant med dem som kan klage over at indsatsen er for voldsom og har for store konsekvenser. Ved at indføre så store foranstaltninger for at hjælpe befolkningen og virksomhederne gennem krisen, styrker hun argumentet om, at regeringen mener at

den planlagte indsats er det hele værd. De ændrer ikke på indsatsen, de kompenserer i stedet for konsekvenserne.

Regeringen og myndighederne har således i starten af pandemien taget de erfaringer som andre lande har gjort, og brugt dem til at forsøge at forudsige hvordan COVID-19 ville udvikle sig i Danmark. De har understreget at COVID-19 er en voldsom virus, som kan ramme hårdt for både mennesker og økonomi, og dette har hun præsenteret som et faktum og ikke blot en mulighed. Ved at forberede befolkningen på disse konsekvenser, har hun styrket sin argumentation for planlægningen af indsatsen, og ved løbende at rapportere om udviklingen og hvordan smittespredningen forløber, skærper det en forståelse af, at indsatsen har været velbegrundet. Ved at udvise empati og forståelse for den svære situation som både virksomheder og lønmodtagere står i, skaber statsministeren et stærkere billede af, at hun er en del af holdet, og at hun og regeringen kæmper sammen med befolkningen for at komme bedst muligt ud af pandemien. Ved ydermere at beskrive hvordan indsatsen virker, og dermed skabe håb for en genåbning af landet, sætter hun den tvivl, der kan være til vægs, og skeptikerne mister dermed some argumenter for at regeringen og myndighederne har planlagt en forkert indsats. De store foranstaltninger som regeringen har indført for at holde virksomheder oven vande, understreger desuden denne pointe, og fremhæver ydermere at regeringen anser COVID-19 som en alvorlig virus som kræver omfattende midler for at blive håndteret.

4) Danmark er godt rustet til at håndtere pandemien

Hvor statsministeren som beskrevet har megen fokus på de udfordringer og konsekvenser der kan være i forbindelse med COVID-19 har hun samtidig fokus på at indgyde en følelse af håb og lys for enden af tunnelen. Dette gør hun ved at fremhæve Danmark som land, herunder dets styrker og fordele. Danmark er en velfærdsstat med en høj skatteprocent, og dette har til formål at være et sikkerhedsnet alle borgere i samfundet. Som det er beskrevet tidligere, fremhæver statsministeren en nationalitetsfølelse for at samle befolkningen som et hold i kampen mod COVID-19, men hun bruger også nationalismen til at holde modet oppe, og fremhæve hvordan landets velfærdsmodel er godt rustet til at håndtere en krise som pandemien:

Danmark står i en ekstraordinær situation. Det gør Europa og verden, og derfor er jeg både glad og taknemlig for, at vi har nogle ekstraordinært ansvarlige både lønmodtagere og virksomheder, arbejdsgivere og fagforeninger, der gør, at Danmark forhåbentlig kommer godt igennem den situation, vi er i.

Vi har på mange måder en hel enestående samfundsmodel, og den viser sit værd nu.

I dag understreger alle I, der er med her, at det danske demokrati kan træffe også vidtrækkende beslutninger, når det gælder. Og at den danske model, som er noget særligt kan handle hurtigt, når det er nødvendigt (Frederiksen, 2020b).

Statsministeren skaber her en følelse af sammenhold og stolthed ved at fremhæve styrkerne i den danske velfærdsmodel. I det ovenstående uddrag beskriver statsministeren også hvordan forskellige aktører har bidraget til indsatsen, hvormed den enkelte borger får et indtryk af, at de store instanser i landet arbejder sammen, og i fællesskab, for at løse de udfordringer som landet står over for. Dette kan bidrage til at styrke den ansvarsfølelse, som statsministeren har understreget, er altafgørende for at den danske strategi mod COVID-19 lykkes. Dette kan opfordre befolkningen til at tage del i holdet og indgå i det fællesskab og samarbejde der kræves. Den enkelte skal dermed gøre sit for at bekæmpe sygdommen, mens virksomhederne og myndighederne gør deres:

Lige nu ser vi værdien af den stærke samfundskontrakt, vi danskere har med hinanden. Jo bedre, vi kommer igennem epidemien, jo hurtigere, kan vi komme tilbage på arbejde og få gang i økonomien. Mange andre lande, også i Europa, har gennemført hjælpepakker. Og hvert land gør det på sin måde. Herhjemme står vi solidt på den danske model. Danmark har dybt ansvarlige både fagforeninger og virksomheder. Vi har et fantastisk stærkt demokrati (Frederiksen, 2020d).

Statsministeren roser således løbende samfundsmodellen samt de aktører, myndigheder og foreninger de arbejder sammen med for at håndtere pandemien bedst muligt. Hun understreger blandt andet ofte, hvordan regeringen er i dialog med Folketingets andre partier, og at der er enighed omkring beslutningerne. Ved at fremhæve dette, modstår hun kritik fra de borgere som har en anden politisk holdning end hendes eget parti, og de kan således ikke rette kritik ud fra perspektivet om at en anden statsminister fra et andet parti ville have handlet anderledes. Som hun beskriver d. 17. marts 2020:

Tak til alle jer derude, der allerede nu kæmper i sundhedssektoren, ældre- og plejesektoren og jer, der passer på vores socialt udsatte. Tak til politi og hjemmeværn og tak til beredskab og tak til pædagoger og andre, der er i gang med at nødpasse børnene og alle skolelærere og undervisere, der kæmper for at få fjernundervisningen til at fungere. I skal vide, at I har hele Folketingets opbakning – Venstre,

Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale, SF, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet, Nye Borgerlige, Liberal Alliance – alle står bag jer, og I har danskernes sympati.

Jeg er hele tiden i tæt kontakt med med partilederne. Vi har en god, også travl, dialog. Vi har talt sammen så sent som i dag. Tak for opbakningen! (Frederiksen, 2020c).

Foruden at pressemøderne ofte roser det samarbejde regeringen har med myndigheder og andre aktører, fokuserer hun også på at fremhæve befolkningen og deres indsats. Hun forener befolkningen ved at rose og takke både faggrupper men også den almene borger som gør en indsats hjemme i sit nabolag. Ved at fremhæve, anerkende og rose de forskellige mennesker som bidrager til at løse de udfordringer der opstår som følge af den planlagte indsats, placerer hun den almene dansker i en position hvor de er med til at vise styrken i det danske samfund. Dermed får befolkningen ejerskabsfølelse over den indsats de udfører og føler sig nyttige, vigtige og værdsatte:

Vi skal hjælpe hinanden, og det gør danskerne. I et hjælpenetværk, hvor sårbare kan ringe ind og bede om hjælp, og hvor frivillige står klar til at hjælpe. Pædagoger og skolelærere landet over er ved at finde løsninger for de børn, hvis forældre skal møde på arbejde og ikke kan finde anden form for pasning. Nabofællesskaber blomstrer op. Tak til fagbevægelsen og til dansk erhvervsliv, som er i gang med at finde løsninger for medarbejderne og for virksomhederne. Det er et arbejde, der fortsat pågår, og som regeringen tager meget alvorligt. Og tak til politi, beredskab og hjemmeværn, som alle allerede er klar til at hjælpe.

Og tak til alle jer, som vi sjældent får nævnt, når vi siger tak. Nemlig alle jer, der stadig er med til at holde gang i hjulene, som sørger for, at danskerne kan handle ind, stadigvæk bruge den kollektive trafik. Selvom tingene er på nedsat blus, så er der ganske mange samfundsfunktioner, der stadigvæk er i gang. Og en særlig tak skal der selvfølgelig lyde til medarbejderne i sundhedsvæsenet. Mange steder er man allerede belastet af situationen. I gør en kæmpe indsats. Tak for det! (Frederiksen, 2020a).

Dette styrker endnu engang følelsen af sammenhold, nationalitet og ikke mindst håb. Og i en situation, som for mange er ukendt, kan det være nødvendigt at skabe den her følelse af håb, således at det bliver til at overskue for befolkningen. Ved at understrege at tiltagene virker og ved at vise

hvordan Danmark kan arbejde sammen mod at komme ud af krisen kan det give et boost hos den enkelte til at holde fast i sin adfærdsændring og fortsætte med at overholde de retningslinjer som regeringen og myndighederne har præsenteret. Befolkningen står overfor store forandringer som kan være svære at acceptere, men ved at takke og rose indsatsen bliver den forherliget og dermed kan det bidrage til, at folk glemmer hvor svær og kompliceret en situation de står i, og hvor omfattende ændringer de bliver bedt om at indføre i deres hverdag. Hun forherliger derudover også indsatsen i det ovenstående uddrag ved at bruge metaforer såsom *nabofællesskaber der blomstrer op*. Hun fokuserer dermed på det smukke og det fantastiske i en ellers svær tid, hvor der hovedsageligt bliver talt om det svære og negative.

For yderligere at forene landet og befolkningen har statsministeren altså haft fokus på at beskrive hvordan Danmark er et land med en stærk velfærdsmodel, og hun præsenterer landet som godt rustet til at klare sig igennem pandemien. Dette skaber stolthed og en nationalitetsfølelse, men det bidrager ydermere til at skabe håb i en usikker og ukendt situation. Det giver indtrykket af at der er lys for enden af tunnelen, og hvis danskerne fortsætter med at tage ansvaret for indsatsen på sine skuldre og hjælper regeringen med at passe på hinanden, sundhedsvæsenet og økonomien vil landet snart kunne komme ud på den anden side. Dermed kan det motivere til at fortsætte den adfærdsændring som der er blevet opfordret til, selvom det er omfangsrigt og krævende. Statsministeren roser den danske stat og det samarbejde der opstår mellem de relevante aktører og fortæller derigennem hvordan landet kan komme igennem krisen. Også den almindelige dansker bliver rost for sin indsats, herunder inddrages også særlige faggrupper som fortsat arbejder på trods af pandemien. Hun roser, anerkender og værdsætter dermed befolkningen og motiverer dem til at kæmpe videre mod pandemien.

Opsummering af pressemøderne

Resultaterne af pressemødernes diskursanalyse identificerer fire diskurser, hvoraf de den første diskurs repræsenterer det overordnede mål i pressemøderne som de andre tre diskurser har til formål at underbygge.

Den første diskurs beskriver hvordan den indsats, som regeringen har planlagt, har til formål at beskytte den danske befolkning, sundhedsvæsenet og økonomien. Det mål er således intentionen med restriktionerne og anbefalingerne, og indsatsen præsenteres selvsikkert og uden tvivl fra hverken regeringen eller myndighederne. De står ved indsatsen, og befolkningen bør derfor også acceptere den og ikke stille sig modvillige og kritiske overfor hverken restriktioner eller andre

anbefalinger der præsenteres. For at få befolkningen til at acceptere denne diskurs gør statsministeren således brug af tre andre diskursive værktøjer. Hun beskriver, hvordan den enkelte borger har et ansvar for at overholde de anbefalinger som regeringen fremsætter, og at dette ansvar er selvfølgeligt og forventeligt. Alle borgere skal og bør indrette sig, og ændre sin adfærd. Den enkeltes behov skal tilsidesættes for det fælles gode, og det er ikke acceptabelt at lade være. Derfor skal befolkningen stille store krav til sig selv, og hinanden. For at opfordre befolkning til at leve op til sit ansvar og foretage den nødvendige adfærdsændring, understreger regeringen COVID-19's alvor, både i forhold til at være en farlig virus og i forhold til at have store konsekvenser for samfundet og økonomien. Endnu engang præsenteres denne alvor med selvsikkerhed og uden tvivl, og som noget befolkningen ikke bør underkende. Den sidste diskurs handler om Danmark, hvor landets styrker og fordele præsenteres for at skabe en følelse af holdånd og nationalitet. Dette bidrager både til at motivere og engagere befolkningen i at tage ansvar for hinanden og ændre adfærd, samtidig med at det bidrager med håb for at situationen vil komme til at ændre sig.

Resultaterne præsenterer således fire diskurser i statsministerens pressemøder: 1) Indsatsen mod COVID-19 er den rette til at passe på befolkningen, sundhedsvæsenet og økonomien, 2) Befolkningen har ansvaret for at indsatsen vil lykkes, 3) COVID-19 er en farlig virus som har store konsekvenser for samfundet og 4) Danmark er et land som er godt rustet til at klare krisen.

Dronningens tale

I forhold til dronningens udtalelser behandler disse resultater en enkeltstående tale, modsat de otte pressemøder som har været analyseret i forhold til statsminister Mette Frederiksen. I denne tale er der identificeret de samme diskurser, som under pressemøderne, men med en overvægt af fokus på danskernes adfærd og ansvar. Talen bliver afholdt seks dage efter nedlukningen af landet, og handler overordnet set om en direkte appel til danskerne:

Jeg har en appel til alle:

Corona-virus er en farlig gæst. Den spreder sig som ringe i vandet, og det går stærkt. Én person kan smitte mange – endda uden selv at føle sig syg, og smitten går videre rundt til endnu flere, en lang og skræmmende kæde. I den kæde vil mennesker dø. Et barn kan miste sin bedstemor, en datter sin far, en hustru sin mand. Venner vil pludselig ikke være der mere. Det er den kæde, vi skal bryde, og som vi kan bryde. Det kan kun ske, når vi alle tænker os om og gør det samme på samme tid – og i rette tid (Kongehuset, 2020).

Dronningen adresserer situationens alvor, og hendes tale handler i høj grad om hvordan den danske befolkning skal gøre en fælles indsats for at bryde med smitten. Hun pålægger befolkningen at tage hensyn til andre og ikke kun tænke på sig selv, og hun inddrager sig selv i dette ansvar; det er ikke kun den danske befolkning som skal indrette sig, det skal hun også selv. Hun forener dermed danskerne og skaber sammenhold, for dermed at opfordre til altruisme og hensyn til andre. Hun taler desuden til, at dette er et ansvar som påhviler alle danskere, og at hver eneste skal bidrage før det kan lykkes at bryde smittekæderne.

Dronningen taler med empati til befolkningen, om at situationen er svær, og hun udviser forståelse for, at mange er blevet ramt af en ny virkelighed som kan være skræmmende. Hun er dog også kort og kontant i forhold til, at dette ikke er en undskyldning for ikke at følge de retningslinjer som myndighederne har præsenteret:

Myndighedernes råd er egentlig ret enkle: Vask hænder. Hold afstand. Undgå fysisk kontakt. Bliv hjemme.

Det er grundreglerne, og mange følger dem heldigvis; men desværre er det ikke alle, som tager situationen tilstrækkeligt alvorligt.

Den er alvorlig, og den gælder os alle sammen.

Selvfølgelig er det skuffende og ærgerligt ikke at kunne mødes med sine venner, ikke mindst, når man er ung. Men I har jo både tiden for jer og andre måder at mødes på i denne digitale tidsalder.

Min opfordring gælder naturligvis ikke kun de unge. Man kan stadig se grupper i alle aldre, som opholder sig for tæt sammen. Nogle holder endda stadig fester og runde fødselsdage.

Det synes jeg ikke, man kan være bekendt. Det er tankeløst.

Og det er først og fremmest hensynsløst (Kongehuset, 2020).

Dronningen retter således en skarp kritik mod dem, som ikke overholder myndighedernes anbefalinger. Hendes udmeldinger udtrykker en uforståenhed overfor dem som stadig samles, og de ord hun anvender, fremstår bebrejdende. Ved at sige at nogle *endda* stadig holder fester, udtrykker hun, at det er overraskende at der nogle som fortsat gør dette, som om det er værre og mere hensynsløst end blot at samles i grupper. Det fremstår tydeligt, at dronningen ikke synes denne adfærd er acceptabel, og hun skælder ud på dem, som ikke har ændret adfærd. Hun opfordrer således til, at enhver dansker gør en indsats, og følger de retningslinjer som regeringen og myndighederne har præsenteret. Hermed giver tilmed sin holdning til den planlagte indsats til kende, ved at betegne retningslinjerne som nødvendige:

Foråret er på vej, Danmark sprudlede af liv. Nu er dagligdagen sat i stå. Det føles både skræmmende og uvirkeligt, men det er vores nye virkelighed og vi må indse og lære, at det kræver noget af os alle sammen.

Myndighederne har igennem den sidste uges tid været nødt til at træffe en række nødvendige beslutninger, som vi alle kan mærke i vores dagligdag.

Det angår os alle sammen. For lidt siden har Statsministeren været nødt til at komme med endnu stærkere beslutninger. Vi må gøre noget hver især (Kongehuset, 2020).

I sin tale takker dronningen ydermere myndighederne for deres arbejde, og at de har påtaget sig ansvaret for denne indsats. Dermed tilkendegiver hun sin accept af myndighederne som dem der træffer beslutninger og fortæller indirekte, at hun står bag dem og den indsats de foreslår. Hun takker ydermere andre faggrupper for at holde samfundet i gang, hvor hun værdsætter dem for deres arbejde.

Hun afslutter talen med at forene befolkningen og skabe en nationalitetsfølelse hvor Danmark præsenteres som et land med gode mennesker, som passer på hinanden. Hun opfordrer til, at vi fortsat holder sammen, og fremsætter desuden et positivt budskab om håb og motivation i forhold til at holde fast i en svær tid:

I farens stund holder vi sammen, det ligger dybt i os mennesker, det falder os også naturligt her til lands. Denne gang skal vi vise sammenhold ved at holde afstand.

Det er helt naturligt, at vi er bekymrede, men lad os sammen skabe nyt håb i en svær tid.

Mine tanker går til hver enkelt her i landet med ønsket om håb og fortrøstning og godt mod (Kongehuset, 2020).

Både dronningen og statsministeren har således et stort fokus på at samle befolkningen under en nationalitetsfølelse og skabe en holdånd, som har til formål at opfordre hver enkelt dansker til at overholde de retningslinjer som regeringen og myndighederne har præsenteret. Dette adresseres ud fra et fokus på COVID-19 som en farlig og smitsom virus, der skal tages alvorligt. Ansvarlighed for både sig selv og andre sættes i højsædet, hvor det bliver præsenteret som uacceptabelt ikke at leve op til dette ansvar. Egne behov skal tilsidesættes for det fælles gode. Hvor statsministeren løbende forsøger at understrege regeringen og myndighedernes ansvar, samt forsvarer den planlagte indsats, ved at forklare årsagen til deres valg, støtter dronningen op omkring dette i sin tale. Dronningen styrker dermed statsministerens udtalelser ved at erklære sin accept af indsatsen mod COVID-19. Ligesom statsministeren, har dronningen både fokus på tab af menneskeliv men også at holde sundhedsvæsenet, og samfundet generelt, kørende. Hvor statsministeren dog overordnet set taler mere formelt i pressemøderne, har dronningen en mere kritisk og bebrejdende retorik som er mere i øjenhøjde og hverdagsagtig. Den måde, dronningen taler til befolkningen på, kan minde mere om den måde danskerne ville tale til hinanden hjemme i stuerne. Både statsministeren og dronningen taler dog også med empati og forståelse for den svære situation som mange danskere befinder sig i, som følge af pandemien og restriktionerne, men ingen af dem accepterer denne udfordring som en undskyldning for ikke at påtage sig ansvaret for at hjælpe Danmark og den danske befolkning godt igennem krisen.

Diskussion

Denne afhandling har ønsket at undersøge hvordan de danske ledere har omtalt COVID-19 i pandemiens første måned, i forhold til befolkningens adfærd og regeringens håndtering af indsatsen. Dette er blevet undersøgt gennem en diskurspsykologisk analyse af statsministerens udtalelser i otte pressemøder fra marts 2020 samt dronningens tale til nationen d. 17. marts 2020. Undersøgelsens resultater viser fire overordnede diskurser som statsministeren anvender i pressemøderne: 1) Indsatsen mod COVID-19 passer på befolkningen, sundhedsvæsenet og økonomien, 2) befolkningen har ansvaret for at indsatsen mod COVID-19 lykkes, 3) COVID-19 er en alvorlig virus som medfører store konsekvenser og 4) Danmark er et land, som er godt rustet i forhold til at overvinde COVID-19. Disse diskurser er desuden også blevet identificeret i dronningens tale, om end der her er tale om et mindre gentagende mønster, idet der kun er én tale at analysere ud fra.

Dronningens tale i kølvandet af pressemøderne

Overordnet set fungerer dronningens tale som en forlængelse af statsministerens budskaber under pressemøderne. Her er det interessant at overveje tidspunktet, for hvornår dronningens tale blev afholdt. Danmark lukkede ned d. 11. marts 2020, en uge før talen blev afholdt. I pressemøderne op til dronningens tale, roser statsministeren de mange danskere som overholder restriktionerne og opfører sig ansvarligt, men samtidig påtaler hun også, at der fortsat er for mange danskere som ikke gør.

Det er ikke klart, om det er statsministeren og regeringen som har bedt dronningen om at udtale sig, eller om kongehuset selv har besluttet dette, men det er interessant at talen kommer i kølvandet af den manglende opbakning fra danskerne. Dronningen er mere hård og kontant i sine udtalelser, hvor hun meget tydeligt gør det klart, at hun ikke mener at denne adfærd er i orden. Hun understreger statsministerens pointer, og viser sin støtte til regeringens indsats mod COVID-19. Her er statsministeren mere neutral i sin retorik, hvor hun er empatisk og opfordrende i sine udtalelser og hun placerer sig selv på samme hold som danskerne. Selvom statsministeren understreger det politiske ansvar, som regeringen har for håndteringen af indsatsen, og selvom hun flere gange påtaler restriktionerne som nødvendige og ikke valgfrie, vælger hun alligevel fortsat at forholde sig på nogenlunde samme niveau som danskerne og taler til befolkningen som om de er lige. Her er dronningen mere direkte og hun skælder ud på danskerne. Hun træder i kraft som landets statsoverhoved og gør det tydeligt, hvad hun mener er acceptabel og uacceptabel adfærd. Dronningen er ikke valgt af folket, og hun har intet at tabe ved at udtale sig på denne måde.

Statsministeren er derimod valgt for en periode ad gangen, hvorfor hun kan have mere incitament for at holde sig mindre skarp og kritisk for ikke at miste vælgere. I Danmark er landet politisk set overordnet delt i to lejre; venstreorienteret politik og højreorienteret politik. Denne blokopdeling er ganske skarp, og de fleste danskere retter sig politisk mere til den ene eller anden side og knap så meget på midten (Danmarks Statistik, s.d). Dette betyder dermed også, at statsministeren ud fra et politisk standpunkt, ikke har hele befolkningens opbakning, og derfor nemt kan stå for skud hos både partier og vælgere fra den anden fløj, idet politisk tilhørsforhold og tillid til regeringen har vist sig at være afgørende faktorer under håndteringen af COVID-19 (Bhalla, 2021). Her er dronningen politisk neutral, og hun kan derfor potentielt også ramme en bredere målgruppe som ikke har nogen politisk modstand mod hende. Såfremt det er statsministeren og regeringen som har været i dialog med kongehuset og bedt om en udtalelse af dronningen, og dronningens udtalelser dermed er blevet udformet i samarbejde hermed, kan det dermed tænkes, at talen er blevet anvendt som et middel til at tale mere kritisk til folket uden at det har politiske konsekvenser. Hermed kan alvoren understreges og befolkningen kan holdes til ansvar uden at det skader statsministerens ry, idet hun fortsat kan bibeholde sin rolle som empatisk og støttende, og som én der taler respektfuld og ligeværdigt til befolkningen.

Såfremt dronnings tale ikke er blevet anmodet om af regeringen, men er planlagt af kongehuset selv, kan det stadig tjene samme effekt for regeringen hvormed man rammer en bredere målgruppe, hvilket er fordelagtigt for den indsats, regeringen har planlagt mod COVID-19. Det faktum, at dronningen heller ikke normalt udtaler sig direkte til befolkningen, kan ydermere have en stærk effekt i kraft af, hvor overraskende og usædvanligt det er, hvilket kan understrege situationens alvor. Dermed kan dronningens tale have haft stor betydning for hvordan indsatsen mod COVID-19 i kraft af talens timing og indhold, men det kan ydermere være interessant at se på hvordan statsministeren og dronningen adskiller sig.

Statsministeren- og dronningens lederskabsstil

Resultaterne i denne afhandling peger på, at Frederiksen kan kategoriseres som en pragmatisk leder indenfor håndteringen af COVID-19 pandemien. Frederiksen har i høj grad gjort brug af eksperter i sin håndtering af indsatsen, hvor flere relevante myndigheder har været inkluderet i beslutningsprocessen og de har været med til pressemøderne hvor de har fået lov til at afholde udtalelser og svare på spørgsmål fra journalisterne. Restriktionerne har taget udgangspunkt i anbefalinger fra både danske myndigheder og WHO. Frederiksen har ydermere været problemfokuseret i sin tilgang og har undervejs i pressemøderne haft fokus på at beskrive hvorfor

regeringen handler som de gør, og hendes fokuspunkt har hele tiden været på nuværende problemstillinger og hvordan de løses bedst. Frederiksen har været tilbageholdende med at se fremad, i et forsøg på ikke at indgyde falsk håb eller give anledning til at danskerne bliver skødesløse i sin adfærd. Hun har været villig til at ændre i strategien undervejs, og hun har i høj grad udvist tillid og autonomi til den danske befolkning under pandemien. Alle disse kvaliteter peger således på en rationel og pragmatisk tilgang til at lede den danske befolkning igennem pandemien.

Dronningen kan kategoriseres anderledes end statsministeren, om end det endnu engang skal understreges, at dette vurderes ud fra et noget smallere sample end tilfældet er med statsministeren. Selvom dronningen som nævnt er både hård og kritisk i sine udtalelser til befolkningen, har hun fortsat fokus på at indgyde håb ved befolkningen. Hun slutter talen af i et positivt lejde hvor hun takker alle dem som bidrager til samfundet i den svære tid, samtidig med at hun taler til hvordan det er naturligt for danskerne at stå sammen. På denne måde henviser hun til at Danmark nok skal klare sig igennem krisen, og hun taler direkte til håb om netop dette. Hun starter desuden talen med netop at fortælle at hun afholder denne, for at opfordre danskerne til at følge retningslinjerne så situationen udvikler sig bedst muligt indenfor de næste uger. På denne måde skaber hun en fælles identitet for befolkningen og samler dem omkring nogle bestemte normer som hun på det kraftigste indikerer, at man bør følge. Dermed kan det argumenteres at dronningen anlægger en mere karismatisk lederskabsstil fremfor en pragmatisk eller ideologisk, og dermed taler hun også anderledes til befolkningen end statsministeren har gjort, om end de deler det samme budskab.

Danmark står i en unik situation, idet landet har to statsledere som har talt til befolkningen under pandemien. Som nævnt har dronningens tale fungeret som et supplement til budskabet i statsministerens pressemøder, og idet disse statsledere har to forskellige lederskabsstile, kan det potentielt betyde, at de har ramt befolkningen bredere end hvis der blot havde været udtalelser fra den ene. Dronningen er for mange danskere synonym med Danmark, og hun er meget populær blandt danskerne (Hilstrøm, 2020). Dette betyder, at hendes udtalelser potentielt kan ræsonnere anderledes til befolkningen, både i kraft af sin popularitet men altså også i kraft af sin lederskabsstil. Crayne og Medeiros (2021) påpeger, at den karismatiske leder kan have nemmere ved at motivere sine følgere end en pragmatisk leder, hvormed dronningens tale kan have været vigtig i håndteringen af pandemien til at motivere befolkningen. Flere studier peger dog på at den pragmatiske lederskabsstil er bedst udstyret til at håndtere en pandemi og de udfordringer en sådan medfører (Crayne & Medeiros, 2021; Medeiros et al., 2022; Maak et al., 2021).

På samme måde som nogle danskere kan være modstander af Frederiksen af politiske årsager og dermed bedre finde inspiration i dronningen som er politisk neutral, kan dette scenarie være det samme i forhold til lederskabsstilen. De borgere, som bedst relaterer til den pragmatiske lederskabsstil, kan være blevet inspireret og påvirket af statsministeren, og dem som relaterer bedst til den karismatiske lederskabsstil, kan være blevet inspireret og påvirket af dronningen. Kombinationen af disse to lederskabsstile er dermed endnu et eksempel på, hvordan statsministerens pressemøder og dronningens tale kan have suppleret hinanden og have været en særlig effektiv vej til at Danmark har klaret sig godt igennem COVID-19. Dronnings tale i kølvandet af pressemøderne kan dermed have været vigtig faktor for at Danmark stået i en stærk position til at påvirke befolkningen, hvilket har været en vigtig faktor i håndteringen af pandemien idet en stor del af den danske strategi altså har været afhængig af danskernes indsats.

Ansvar for andre, som et vigtigt værktøj til at bekæmpe pandemien

Den første af de præsenterede diskurser udgør det overordnede hovedfokus som statsministeren og regeringen har haft under planlægningen og håndteringen af pandemien, og denne diskurs er gennemgående i de andre diskurser, idet de anvendes som et middel til at lykkes med planlagte indsats. Særligt diskursen om befolkningens ansvar for at lykkes med pandemien har været et vigtigt værktøj, og de sidste to diskurser har styrket dette værktøj.

Et helt særligt fokus som både statsministeren og dronningen har haft i disse diskurser, har været på den enkelte borgers ansvar og dertilhørende adfærd. På samme måde som premierminister Solberg i Norge og præsident Duterte i Filippinerne henviser Frederiksen til at udvise *samfundssind*, et begreb som har til formål at dække over solidaritet, fællesskab og hensyn til andre på samme måde som det norske *dugnad* og det filippinske *bayanihan* (Moss & Sandbakken, 2021; Siena, 2022). Det er blevet understreget, at enhver borger må tilsidesætte egne behov, for COVID-19 er en farlig og smitsom virus, og selvom man selv ikke er i høj risiko, kan man risikere at smitte andre. Der bliver essentielt anvendt en skræmmetaktik, hvor man bliver ansvarliggjort for andres potentielle død eller skade. Dette skaber en klar undertone af skyld, hvor der tales til folks samvittighed. Idet der har manglet viden omkring COVID-19, både i forhold til symptomer og behandling, har der været stor usikkerhed omkring konsekvenserne af at blive smittet, hvilket statsministeren har brugt til sin fordel i forhold til at skabe en adfærdsændring. Et studie viser, at usikkerhed om hvordan ens valg vil påvirke andre mennesker har stor indflydelse på de handlinger mennesker foretager sig i sit sociale liv (Kappes et al., 2018). Hvor tidligere studier har vist, at

mennesker generelt har en tendens til at handle selvisk, når de er usikre på hvilke konsekvenser deres handlinger har for andre, finder Kappes og kolleger (2018) dog, at der er en undtagelse for denne selvished, hvis den usikkerhed der er tale om, henviser til andre menneskers helbred. Hermed har statsministeren og dronningen altså valgt den helt rigtige strategi ved at fremhæve andre menneskers helbred i deres ønske om at få befolkningen til at ændre adfærd for at bekæmpe COVID-19. Diskursen om at beskrive COVID-19 som en farlig virus med store konsekvenser har her været et effektivt værktøj til at understøtte diskursen om at befolkningen skal passe på både sig selv og hinanden. Det har sikret usikkerheden om konsekvensen for andre menneskers helbred, hvilket kan føre til den ønskede adfærd.

Men hvis ikke det er nok at skabe usikkerhed angående andres helbred, har statsministeren og dronningen suppleret dette med følelsen af fællesskab og sammenhold. De har skabt en gruppeidentitet, hvor man ikke alene fokuserer på sig selv og hinanden, men på Danmark som en nation, som man står sammen om at hjælpe og beskytte. Dem, der ikke ræsonnerer med diskursen om at passe på andre mennesker, ræsonnerer måske i stedet med diskursen om at passe på samfundet, herunder økonomien eller sundhedsvæsenet - eller omvendt. Som beskrevet af Haslam og Reicher (2016) er denne evne til at skabe en gruppeidentitet nok i sig selv, i forhold til at sikre god lederskab, såfremt god lederskab altså defineres ud fra en leders evne til at få sine følgere til at arbejde sammen mod et fælles mål. Denne sociale identitet binder folk sammen, men det kræver meget arbejde, og kan som udgangspunkt ikke udføres af én leder alene; der er brug for loyale tilhængere både fra andre autoriteter men også fra sine følgere (Haslam & Reicher, 2016). Her har statsministeren og dronningen altså suppleret hinanden, men de også fået støtte fra andre myndigheder og de dele af befolkningen som har talt højt i medierne omkring deres oplevelser med COVID-19, og de har brugt denne støtte til fortsat at fremme optimisme og håb om at landet vil klare sig ud af krisen netop på grund af dette sammenhold og fællesskab.

Diskurserne har dermed været effektive værktøjer for regeringen til at fremme den adfærdsændring som de har præsenteret som nødvendige for at kunne håndtere COVID-19 og den krise som følger med pandemien. Resultaterne af denne analyse indikerer, at Danmark har handlet i overensstemmelse med de kriterier CDC opsætter som effektiv krisekommunikation (som benævnt i Lunn et al., 2020). Statsministeren og regeringen har afholdt pressemøder og holdt den danske befolkning informeret herigennem undervejs i forløbet; der har været et godt samarbejde med medierne og ingen informationer er blevet afsløret her forud for pressemøderne, hvormed de har været først med udmeldelserne. Der har også været fokus på at være åben og ærlig i

kommunikationen, hvor statsministeren både har italesat deres usikkerheder og uenigheder samtidig med at regeringen har stået sammen med de andre partier og Folketinget i beslutningerne. Statsministeren har anerkendt de mangler og udfordringer de har haft, eller potentielt kan komme til at have. Der har været fokus på at udvise empati og forståelse for den svære situation, samtidig med at der er blevet instruktioner og vejledninger til hvordan man skal og bør forholde sig. Endeligt har regeringen udvist respekt ved at invitere repræsentanter for berørte aktører med i forhandlinger og beslutningsprocesser. Alle disse faktorer er således det som ifølge vejledningen fra CDC udgør effektiv krisekommunikation under en pandemi (Lunn et al., 2020). Det er ydermere lykkedes at skabe det, der af Haslam og Reicher (2016) kan defineres som god lederskab, idet befolkningen er blevet forenet til at arbejde sammen om et fælles mål. Men som det også påpeges af Haslam og Reicher (2016) er denne type af god lederskab ikke nødvendigvis udelukkende en god ting, idet Hitler eksemplificeres som en af de verdensledere, der også er lykkedes med at forene en befolkning mod det samme mål. Det er naturligvis ikke intentionen her at sammenligne de danske leders håndtering af COVID-19 pandemien med de handlinger som ledte op til anden verdenskrig, men blot at understrege at kritiske stemmer er nødvendige – også i forhold til lederskab. Spørgsmålet er nemlig, om den måde regeringen og dronningen diskursivt har præsenteret indsatsen som den eneste rigtige løsning, har medført manglende refleksion og konstruktiv kritik i forhold til netop denne indsats og konsekvenserne heraf?

Pandemiens konsekvenser

Én løsning og én holdning

Den konsensus, der findes mellem dronningen og statsministerens udtalelser, betyder, at der skabes en diskurs i Danmark som klart og tydeligt antyder, hvad der er rigtigt og forkert. Idet regeringen baserer sine handlinger på anbefalinger fra eksperter, og idet disse handlinger præsenteres ud fra et formål om at passe på både økonomi og menneskeliv, skabes der en diskurs som er svær at argumentere imod og være uenig med. Der præsenteres kun én løsning på den udfordring som pandemien medfører, og der skabes dermed ikke et forum hvor man kan være hverken skeptisk eller kritisk. Danskerne får præsenteret hvad de bør føle omkring håndteringen, og dermed præsenteres de også for en holdning overfor dem, som ikke ser ens på situationen. Både statsministeren og dronningen taler direkte til dem, som ikke overholder restriktionerne, hvor de bliver skældt ud og irettesat. Selvom det bliver anerkendt, at den situation som landet befinder sig i, er svær, og at restriktionerne er krævende og omfattende, bliver det ikke accepteret som en gyldig grund til ikke at ændre sin adfærd. Danskerne bliver endda opfordret til at stille krav til hinandens

adfærd, og udtryk som ”corona-politi” opstod som en kritik af dem der retter på andre mennesker og deres adfærd ude i samfundet (Tantholdt & Hedegaard, 2020). Statsministeren taler desuden om disse krav og forventninger til danskernes indsats, som noget der er selvfølgerligt og kan forventes. På denne måde bliver den empati og forståelse, som der ellers har været fokus på, formindsket, og i stedet brugt til at skabe skyld, hvis man tvivler. Det kan have betydning for dem som er kritiske eller skeptiske, fordi deres skyld og skepsis ikke anerkendes. Det kan medføre, at de holder sig tilbage og ikke dykker dybere ned i de overvejelser de har, måske fordi de ikke oplever at det er i orden at tænke sådan og dermed skubber de tvivlen væk. Omvendt kan det også betyde at der er nogle som er blevet endnu mere skeptiske. At al kritik er blevet underkendt, kan have medført at man har holdt endnu hårdere fast i sine overbevisninger fordi man føler at det er uretfærdigt og ukonstruktivt hvis ikke der kan være rum for andre synspunkter.

I Danmark har nogle få eksperter kritiseret tilgangen som regeringen har anlagt. Læge og vaccineforsker Christine Stabel Benn er en af de danske eksperter som har udtalt sig kritisk omkring COVID-19 og regeringens håndtering heraf på sociale medier, idet hun har ønsket mere evidensbaseret handling og rationale (Benn, 2020). For mange af de danske kritikere var hun en af de eksperter der blev fremhævet, og det blev kritiseret hvordan hun og andre skeptikere ikke fik taletid i medier og pressen (Hallberg, 2022). Regeringen blev kritiseret for kun at lytte til de eksperter som talte ind i den diskurs som blev præsenteret, hvilket kan have skabt et uklart billede overfor befolkningen. I forlængelse heraf, er det interessant at forholde sig nærmere til måden hvorpå statsministeren skaber en diskurs om én løsning og én holdning og måden hvorpå dronningen anerkender og accepterer denne diskurs. Idet danskerne ikke har fået præsenteret alternative holdninger og løsninger er spørgsmålet, hvorvidt befolkningen egentlig har været kritisk overfor COVID-19's alvor og de restriktioner som blev præsenteret, eller om de blot har accepteret det, fordi de har fået indtrykket af at det er sådan det er nødt til at være, for at redde flest muligt. Kritikere stillede eksempelvis skarpt på, hvor mange mennesker der årligt dør af influenza, samt på den gruppe af mennesker som oftest dør af COVID-19; ældre og sårbare (Petersen, 2020). Ville de personer som døde af COVID-19 også være død af influenza hvis det var den virus de blev ramt af i stedet for? Og hvis dette er tilfældet, er det så en overreaktion som regeringen iværksætter? Den indsats, der blev iværksat i forbindelse med COVID-19 er i hvert fald milevidt fra den indsats der er mod at beskytte ældre og sårbare fra en sygdom som influenza; denne virus er accepteret som en del af livet og en risiko som man må affinde sig med. Man kan selv vælge om man vil vaccineres og dermed afhjælpe den generelle smittespredning og mindske risikoen for at selv at blive syg, men det

er et valg, og ikke noget som staten udtrykker en holdning til, eller laver restriktioner på baggrund af. Spørgsmålet er desuden, om danskerne ville acceptere det, såfremt regeringen introducerede den samme indsats mod en virus som influenza. Influenza er noget de fleste kender og har prøvet, og sunde og raske personer dør sjældent heraf. Modsat dette, var der i starten af pandemien ikke megen viden om COVID-19 og dens dødelighed i forhold til influenza, hvilket statsministeren brugte som et argument for at anlægge et forsigtighedsprincip hvor man hellere vil gå for langt, end for kort, for dermed at passe på både de ældre og svage men også den almene sunde og raske dansker. Selvom det hurtigt var tydeligt, at sunde og raske personer ofte blev mindre syge og sjældent døde af virussen, dominerede diskursen om at passe på andre, stadig, og indsatsen blev ikke revurderet.

Psykiske udfordringer

Et særligt fokus på at lykkes med den danske strategi har således været at fremhæve et fælles mål som har været rettet mod at vise hensyn til andre. Restriktionerne har været den eneste rigtige løsning for at opnå dette, og hvis man således er uenig og ikke tilpasser sin adfærd, bliver man udskammet. Selvom mange ældre og syge mennesker dør af influenza, er der ikke blevet skabt en diskurs om at man skal lade sig vaccinere eller vise særligt hensyn for at beskytte dem på samme måde som under denne pandemi, hvilket tyder på at uvidenheden og usikkerheden omkring COVID-19 kan have udgjort en stor del af både indsatsen, men også befolkningens reaktion på indsatsen.

På tidspunktet for denne afhandling, to år efter COVID-19 brød ud, og ikke længere anses som en samfundskritisk sygdom i Danmark, har vi endnu ikke diskuteret om de restriktioner, som blev iværksat på global skala, i det hele taget har kunne betale sig, og om det har været det værd, i forhold til hvordan situationen kunne have udviklet sig hvis man havde valgt en anden tilgang. Et eksempel på dette, kan handle om de potentielle psykiske udfordringer restriktionerne og nedlukningerne kan have medført. En undersøgelse foretaget for Statens Institut for Folkesundhed viser, at der er sket nedgang i mental sundhed og en stigning i depressive symptomer (Møller et al., 2021). Selvom det naturligvis er svært at sammenligne konsekvenserne for mentalt sundhed hos nogle, med potentielle dødsfald hos andre, er det ikke desto mindre stadig relevant at forholde sig til, at indsatsen mod COVID-19 ikke nødvendigvis kun har opfyldt formålet om at passe på befolkningen. Selvom regeringen gjorde en stor indsats for at iværksætte hjælpepakker og undgå at virksomheder var nødt til at fyre sine medarbejdere var det dog stadig tilfældet for mange. Statsministeren nævner selv i pressemøderne, at 40.000 danskere har meldt sig ledige i pandemiens første måned. At miste sit arbejde under COVID-19 kan have stor betydning for folks mentale

sundhed, eksempelvis har et studie vist at personer, som mistede sit arbejde som følge af pandemien, har scoret højere på målinger af depression (Posel et al., 2021). Der er også mange mennesker, som bor alene, og disse mennesker har potentielt ikke haft mulighed for at ses med familie og venner i lange perioder ad gangen, hvilket kan føre til ensomhed (O'Sullivan et al., 2021). Selvom smitte med COVID-19 kan have store konsekvenser, og medføre tab af menneskeliv, kan disse restriktioner stadig have medført nogle andre, men fortsat store konsekvenser.

I starten af pandemien har det naturligvis ikke været muligt at vide for hvor lang en periode det endte med at være nødvendigt med disse restriktioner og nedlukninger. De indledende vurderinger fra regeringen og myndigheder drejede sig om nogle få uger, og ud fra den vurdering kan det give god mening at opveje potentialet ved en nedlukning op mod risikoen. På daværende tidspunkt var vurderingen, at symptomer på COVID-19 kan ses efter 14 dage, og en nedlukning ville dermed potentielt kunne fange langt de fleste smittetilfælde og dermed sikre en bremsning af spredningen. Men i forbindelse med at ny viden opstod, og restriktionerne og nedlukninger blev forlænget, kunne det potentielt have været fordelagtigt at revurdere indsatsen i forhold til om den fortsat levede op til formålet om blandt andet at passe på befolkningen.

Implikationer for fremtidig forskning

Denne afhandling har bidraget til at vise, hvordan de danske ledere har anvendt sproget og diskurser til at fremme sine mål i forbindelse med at håndtere indsatsen mod COVID-19. Idet en global pandemi er et sjældent fænomen er denne viden vigtig, for at man i fremtiden kan vide mere om hvordan man mest effektivt og hensigtsmæssigt kan anvende sproget i en sådan krise. Resultaterne af denne afhandling understøtter resultaterne fra tidligere forskning om hvad der fungerer som effektiv krisekommunikation samt hvilken lederskabsstil der er ønskværdig under en krise. Afhandlingen bidrager dog med et anderledes perspektiv til denne forskning, idet der er inkluderet to ledere med forskellige funktioner, og ikke blot én leder, eller flere ledere med rene politiske motiver. Sammenligningen af disse ledes diskurser og kommunikation heraf viser hvordan forskellige typer af ledere og kombinationen af disse kan have betydning for krisekommunikation og adfærdsændringer i forbindelse med en global pandemi.

Et anderledes fokus på sproget og diskursernes anvendelse kunne have været at undersøge anvendelsen af metaforer nærmere, som tilfældet med Benziman (2020)'s undersøgelse af den britiske premierminister Johnson og daværende amerikanske præsident Trump. Hvor disse ledere har haft stor succes med at anvende krigs- og sportsmetaforer, har Frederiksen anvendt disse i mindre grad, selvom hun dog i tilfælde betegner indsatsen mod COVID-19 som en kamp, sundhedspersonalet som fronttropper og hun opdeler denne 'kamp' i en første og anden halvleg. Denne brug af metaforer er dog ikke primære i statsministerens tale, og er således ikke et værktøj der aktivt inddrages til at opnå hendes formål, selvom disse metaforer gennem studier har vist sig effektive til at påvirke emotioner i kommunikation vedrørende adfærdsændring (Doquin De Saint Preux & Masid Blanco, 2021). En sammenligning af de forskellige diskursive værktøjer kan bidrage yderligere med viden om hvad der er effektiv og god håndtering af en pandemi. Hvis man ydermere kunne kombinere dette med interviews, på samme måde som Moss og Sandbakken (2021), kan man endnu tydeligere indikere hvad der virker mest effektivt på en befolkning, ved at se hvilke diskurser, metaforer eller narrativer som befolkningen tager til sig. For at sikre kvaliteten af dette vil det dog være en fordel af interviewene kunne afholdes mens krisen står på, og ikke efter at krisen begynder at stilne af, som er tilfældet for denne afhandling.

På baggrund af denne afhandling foreslås det dog, at fremtidig forskning ikke alene fokuserer på den anvendte kommunikation og sproget under afhandlingen af en pandemi, men også på hvilke konsekvenser dette kan have. Idet sproget og diskurserne kan bidrage til, at en leder lykkes med

sine mål og dermed kan implementere omfattende tiltag og restriktioner i folks liv, er det vigtigt også at de på resultaterne af dette. Har det været det værd? Eller har ledernes anvendelse af sproget og diskurserne fjernet muligheden for konstruktiv kritik og skepsis, til et punkt hvor det har gjort mere skade end gavn? Hvis diskurserne kan anvendes som et så kraftigt værktøj indenfor lederskab er det nødvendigt at vide mere herom, så man i fremtiden kan være opmærksom på denne styrke og sikre at det bliver anvendt i en positiv henseende og ikke blot udnyttes til at fremme skadelige agendaer.

Begrænsninger

Som tidligere nævnt er det relevant for udformningen af denne afhandling, at diskursanalyse handler om at finde mønstre i tekst og tale, og hvor statsministerens pressemøder udgør et stort og givtigt datasæt, er det mere begrænset i forhold til dronningens tale om er én relativt kort tale. Det er dog også relevant at påpege at man uden problemer kan anvende blot en tale/et interview/en samtale til at lave diskursanalyse på, det kan blot fremstå u-proportionelt når dette gøres i samme ombæring som otte pressemøder. I denne afhandling har det været relevant at inddrage dronningens tale, selvom data herfra er mindre end fra pressemøderne. Talen har bidraget til en særlig vinkel på den danske indsats mod COVID-19 som adskiller sig fra andre lande, hvormed der skabes ny viden og nye perspektiver på diskursive og narrative analyser af diskurser, lederskabsstile og kommunikation. Diskursanalysen er desuden en kvalitativ metode, som let kan kritiseres for at mangle målbare resultater og viden. Her er det naturligvis vigtigt at henvise til de kvalitetskriterier som er blevet beskrevet i afhandlings metodeafsnit, hvor særligt gennemsigtighed er et vigtigt værktøj til at forsvare metodens kvalitet. I udformningen af afhandlingen har der været stor fokus på at udvise denne gennemsigtighed, blandt andet ved at anvende længere udsnit af dataet for at vise så megen kontekst som muligt. Læseren har desuden mulighed for selv at læse dataet og dermed sætte denne analyse i perspektiv. Der er rig mulighed for at forholde sig kritisk til det analyserede, og diskussionen har desuden til formål at vise de overvejelser som lægger bag det analyserede. En begrænsning i forhold til denne afhandling kan i højere grad handle om det faktum, at diskursanalysen som metode er et værktøj, der kræver øvelse og erfaring. Forskere kan bruge mange år på at udvikle evnen til at lave en grundig diskursanalyse, og denne afhandling består udelukkende af den erfaring der er blevet gjort løbende ved at prøve metoden af og under supervision og vejledning. Det har været en spændende og lærerig proces, men også udfordrende.

Konklusion

Siden COVID-19 pandemien brød ud i slutningen af 2019 har emnet været genstand for meget forskning. Dette skyldes blandt andet at pandemien var den første af sin slags, siden den spanske syge i 1918, og fordi den medførte omfattende forandringer for dagligdagen i det fleste lande. Verden over, var man tvunget til at finde ud af hvordan man bedst muligt kunne håndtere en krise som denne pandemi, og man var nødt til at træffe disse beslutninger på et grundlag af begrænset viden og evidens. Det har givet anledning til mange diskussioner og kontroverser, og lederne med ansvaret for indsatsen har måtte træffe store og svære valg. I Danmark stod statsministeren og regeringen i spidsen for denne indsats, som blev suppleret med en tale af Hendes Majestæt Dronning Margrethe d. 2. af Danmark. Store dele af forskningen under COVID-19 har drejet sig om lederskabsstil og krisekommunikation, herunder også et fokus på sprogets kraft. Narrativer, metaforer og diskurser har været anvendt af forskellige verdensledere, til at opnå et bestemt mål om at sikre sit land, under pandemien. Tilgangen har været forskellig, men fælles er, at sproget har spillet en rolle. Der er dog endnu ingen studier som har rettet fokus mod den danske håndtering af indsatsen. Denne afhandling har undersøgt de danske ledes omtale af COVID-19 i starten af pandemien, i forhold til befolkningen adfærd og regeringens håndtering af indsatsen. Dette er blevet undersøgt gennem en diskurspsykologisk analyse af otte pressemødeudtalelser fra landets statsminister samt en tale af dronningen. Ved at inddrage dronningens tale, bidrager denne afhandling med ny viden til området omkring sprogets indflydelse på lederskab og krisekommunikation under en pandemi, idet der inddrages en ikke-politisk leder i analysen. Afhandling belyser således både den politiske og ikke-politiske indsats og indflydelse under en krise og diskuterer hvad kombinationen af dette kan bidrage med.

Danmark er et af de lande som anerkendes for at have håndteret COVID-19 pandemien så godt som omstændighederne tillader, i en ny og ukendt situation (Maak et al., 2021). Studier peget på, at effektiv krisekommunikation og en pragmatisk lederskabsstil er afgørende for at håndtere en pandemi bedst muligt (Lunn et. al., 2020; Crayne & Medeiros, 2021; Medeiros et al., 2022), og denne afhandling finder, at den danske statsminister Mette Frederiksen har levet op til disse kriterierne for effektiv krisekommunikation. Kommunikationen har været evidensbaseret, målrettet, åben og ærlig og hun har udvist selvsikkerhed, respekt og autonomi, samtidig med at hun har været ydmyg omkring sin rolle. Samarbejde mellem leder og befolkningen er afgørende for god lederskab, og god lederskab er afgørende for at lykkedes med at skabe handling og forandring i adfærd, som er nødvendig under en pandemi (Haslam & Reicher, 2016). Statsministerens

lederskabsstil har været pragmatisk og er blevet suppleret af dronnings lederskabsstil som er mere karismatisk. Dermed har Danmark haft et unikt lederskab under pandemien, og denne kombination af en pragmatisk og karismatisk leder kan have bidraget til at de præsenterede det samlede budskab har ramt befolkningen bredt.

Afhandlingen identificerer fire diskurser som statsministeren og dronningen anlægger, hvoraf den første diskurs overordnet set lægger grundlaget for de efterfølgende diskurser og deres formål: 1) Indsatsen mod COVID-19 passer på den danske befolkning, sundhedsvæsenet og økonomien, 2) danskerne ansvar for at indsatsen kan lykkes, 3) COVID-19 er en alvorlig virus med store konsekvenser for samfundet og 4) Danmark er en stærk nation, som kan klare sig igennem pandemien. Regeringens hovedformål har altså været at planlægge en indsats mod COVID-19 som skal redde menneskeliv, reducere presset på sundhedsvæsenet og undgå at den danske økonomi bryder sammen. For at gøre dette har hun implementeret de efterfølgende diskurser, hvor hun særligt har tillagt den danske befolkning et stort ansvar. Ved at fremhæve alvoren og de store konsekvenser som COVID-19 kan medføre, samt ved at forene befolkningen under en følelse af holdånd og nationalisme, har hun skabt en diskurs hvor det har været tydeligt for danskerne hvad der er rigtig og forkert adfærd. Både statsministeren og dronningen har skældt ud på dem som ikke følger anbefalingerne, og danskerne har bidraget til dette ved også at stille krav til hinanden i det daglige liv. Ved at inddrage befolkningen i indsatsen mod pandemien har samarbejdet medført, at regeringen har kunnet lykkes med sin strategi til at opnå de tre hovedformål, hvilket har bidraget til at Danmarks anses som succesfuld i håndteringen af COVID-19 pandemien. Dronningens tale har suppleret statsministerens pressemøder, hvormed dronningens tale har bidraget til at styrke statsministerens autoritet og restriktionernes gyldighed. Kombinationen af statsministerens pressemøder og dronningens tale kan dermed have været givtig i forbindelse med at skabe de ønskede adfærdsændringer blandt befolkningen.

Den håndtering som de danske ledere og regeringen har anvendt i forbindelse med COVID-19 pandemien er altså lykkedes på et overordnet plan i høj grad takket være de diskurser statsministeren og dronningen har anvendt. Det betyder dog ikke, at der ikke også er udfordringer forbundet med håndteringen af pandemien. Der har ikke været rum til skepsis og modstand i forhold til indsatsen, hvilket kan kritiseres for at have betydet at danskerne blindt har fulgt nogle diskurser og restriktioner som der ikke har været videnskabelig evidens for, idet pandemien var ny og ukendt. Der er endnu ikke blevet evalueret på disse restriktioner og konsekvenser af diskurserne, selvom COVID-19 har haft store konsekvenser for mange danskeres liv og samfundets økonomi på trods af

regeringens hovedformål om at passe på netop disse. Denne afhandling bidrager til eksisterende forskning på området, som viser at sprog, tale og diskurser kan have stor betydning for både ændring af adfærd og meningsdannelse. Diskurser og krisekommunikation kan anvendes som gode værktøjer til at håndtere en pandemi, som det er lykkedes i Danmark. Fremtidig forskning bør dog evaluere på indsatsen mod COVID-19 og de konsekvenser som den har medført, for at få et tydeligere billede af hvorvidt regeringens håndtering af pandemien i virkeligheden har gjort mest skade eller gavn, eller måske endda begge dele. Dermed kan vi lære mere om hvordan ledere bør omtale og håndtere indsatsen under en pandemi.

Referencer

- Ajzenman, N., Cavalcanti, T., & Da Mata, D. (2020). More Than Words: Leaders' Speech and Risky Behavior during a Pandemic. *SSRN Electronic Journal*, 1-45. 10.2139/ssrn.3582908
- Benn, C. S. (2020). Professor: Urealistisk at vi kan slippe af med coronavirus, selv hvis vi vaccinerede alle. *Sundhedspolitisk Tidsskrift*.
<https://sundhedspolitisktidsskrift.dk/nyheder/3943-professor-urealistisk-at-vi-kan-slippe-af-med-coronavirus-selv-hvis-vi-vaccinerede-alle.html> Tilgået d. 19/05-2022
- Benziman, Y. (2020). Winning the Battle and Beating the COVID-19 Enemy: Leaders' Use of War Frames to Define the Pandemic. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 26(3), 247-256. 10.1037/pac0000494
- Bhalla, A. S. (2021). Leadership Challenges and the COVID-19 Pandemic. ORF Occasional Paper, (299), 1-38.
- Bryman, A. (2012). The nature of qualitative research. In A. Bryman (Ed.), *Social Research Methods* (4th ed., pp. 380-414). Oxford University Press.
- Burr, V. (2015). *Social Constructionism* (3rd ed.). Routledge.
- Collin, F. (2012). Socialkonstruktivisme. In M. Hviid Jacobsen, K. Lippert-Rasmussen & P. Nedergaard (Eds.), *Videnskabsteori - i statskundskab, sociologi og forvaltning* (pp. 335-374). Hans Reitzels Forlag.
- coronasmitte.dk. (2021). *Hvad er COVID-19, og hvordan opstod sygdommen?*
<http://coronasmitte.dk/viden-om-covid-19/artikler/2021/marts/hvad-er-covid-19-og-hvordan-opstod-sygdommen> Tilgået d. 21/05-2022
- Crayne, M. P., & Medeiros, K. E. (2020). Making sense of crisis: Charismatic, ideological, and pragmatic leadership in response to COVID-19. *The American Psychologist*, 76(3), 462-474. 10.1037/amp0000715
- Danmarks Statistik. (s.d). Folketingsvalg. dst.dk.
<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/demokrati/folketingsvalg> Tilgået d. 14/05-2022
- Dansk Sprognævn. (2020). *Årets ord og årets tegn 2020*. <https://dsn.dk/nyheder-og-arrangementer/aarets-ord-og-aarets-tegn-2020/> Tilgået d. 17/05-2022.

- Doquin de Saint Preux, A., & Masid Blanco, O. (2021). The power of conceptual metaphors in the age of pandemic: The influence of the WAR and SPORT domains on emotions and thoughts. *Language & Communication*, 81, 37-47. 10.1016/j.langcom.2021.08.003
- Frederiksen, M. (2020a). *Pressemøde den 13. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-13-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020b). *Pressemøde den 15. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-15-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020c). *Pressemøde den 17. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-17-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020d). *Pressemøde den 23. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-23-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020e). *Pressemøde den 30. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-30-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020f). *Pressemøde den 6. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-den-6-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020g). *Pressemøde om COVID-19 den 10. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-om-covid-19-den-10-marts-2020/>
- Frederiksen, M. (2020h). *Pressemøde om COVID-19 den 11. marts 2020*. Statsministeriet.
<https://www.stm.dk/presse/pressemoedearkiv/pressemoede-om-covid-19-den-11-marts-2020/>
- Gergen, K. J. (1985). The Social Constructionist Movement in Modern Psychology. *The American Psychologist*, 40(3), 266-275. 10.1037/0003-066X.40.3.266
- Hallberg, J. (2022). Debat: Medierne bør være mere kritiske over for vacciner og give mere plads til vaccineskeptikere. Information <https://www.information.dk/debat/2022/01/medierne-boer-vaere-mere-kritiske-vacciner-give-mere-plads-vaccineskeptikere> Tilgået d. 19/05-2022
- Haslam, S. A., & Reicher, S. D. (2016). Rethinking the Psychology of Leadership: From Personal Identity to Social Identity. *American Academy of Arts & Sciences*, 145(3), 21-34.
10.1162/DAED_a_00394

- Hilstrøm, C. (2020). 80 år på torsdag: Kolossal opbakning til dronning Margrethe. Berlingske.dk <https://www.berlingske.dk/content/item/1457432> Tilgået d. 19/05-2022.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse* (1. udg. ed.). Roskilde Universitetsforlag.
- Kappes, A., Nussberger, A., Faber, N. S., Kahane, G., Savulescu, J., & Crockett, M. J. (2018). Uncertainty about the impact of social decisions increases prosocial behaviour. Springer Science and Business Media LLC. 10.1038/s41562-018-0372-x
- Kongehuset.dk. (2020). *H.M. Dronningens tale til befolkningen*. <https://www.kongehuset.dk/nyheder/laes-hm-dronningens-tale-til-befolkningen>
- Lunn, P. D., Belton, C. A., Lavin, C., McGowan, F. P., Timmons, S., & Robertson, D. A. (2020). Using Behavioral Science to help fight the Coronavirus. *Journal of Behavioral Public Administration*, 3(1), 1-15. 10.30636/jbpa.31.147
- Maak, T., Pless, N. M., & Wohlgezogen, F. (2021). The Fault Lines of Leadership: Lessons from the Global Covid-19 Crisis. *Journal of Change Management*, 21(1), 66-86. 10.1080/14697017.2021.1861724
- Marques, N. S., & de Almeida, J. A. T. (2021). Brazilian Presidential Pronouncements in the Pandemic: Effectiveness in Crisis Communication and Rule Properties. *Behavior and Social Issues*, 30(1), 428-445. 10.1007/s42822-021-00054-2
- McGuire, D., Cunningham, J. E. A., Reynolds, K., & Matthews-Smith, G. (2020). Beating the virus: an examination of the crisis communication approach taken by New Zealand Prime Minister Jacinda Ardern during the Covid-19 pandemic. *Human Resource Development International*, 23(4), 361-379. 10.1080/13678868.2020.1779543
- Medeiros, K. E., Crayne, M. P., Griffith, J. A., Hardy, J. H., & Damadzic, A. (2022). Leader sensemaking style in response to crisis: Consequences and insights from the COVID-19 pandemic. *Personality and Individual Differences*, 187, 1-5. 10.1016/j.paid.2021.111406
- Moss, S. M., & Sandbakken, E. M. (2021). "Everybody Needs to Do Their Part, So We Can Get This Under Control." Reactions to the Norwegian Government Meta-Narratives on COVID-19 Measures. *Political Psychology*, 42(5), 881-898. 10.1111/pops.12727

- Møller, S. P., Ekholm, O., & Thygesen, L. C. (2021). Betydningen af Covid-19 krisen for mental sundhed, helbred og arbejdsmiljø. Statens Institut for Folkesundhed.
- O'Sullivan, R., Burns, A., Leavey, G., Leroi, I., Burholt, V., Lubben, J., Holt-Lunstad, J., Victor, C., Lawlor, B., Vilar-Compte, M., Perissinotto, C. M., Tully, M. A., Sullivan, M. P., Rosato, M., Power, J. M., Tiilikainen, E., & Prohaska, T. R. (2021). Impact of the COVID-19 Pandemic on Loneliness and Social Isolation: A Multi-Country Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(19), 9982. 10.3390/ijerph18199982
- Petersen, M. (2020). Debat: Corona er ikke værre end en hård influenzasæson, så drop panikken over smittetallene. Information. <https://www.information.dk/debat/2020/09/corona-vaerre-haard-influenzasaeson-saa-drop-panikken-smittetallene>. Tilgået d. 26/05-2022
- Posel, D., Oyenubi, A., & Kollamparambil, U. (2021). Job loss and mental health during the COVID-19 lockdown: Evidence from South Africa. *PloS One*, 16(3), e0249352. 10.1371/journal.pone.0249352
- Potter, J. (2012). Discourse analysis and discursive psychology. In H. Cooper (Ed.), *APA handbook of research methods in psychology: Vol. 2. Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 111-130). American Psychological Association Press. 10.1037/10595-005
- Potter, J., & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology*. SAGE publications Ltd.
- Siena, M. T. (2022). A Foucauldian discourse analysis of president Duterte's constructions of community quarantine during COVID-19 pandemic in the Philippines. *Journal of Constructivist Psychology*, 1-17. 10.1080/10720537.2022.2032503
- Statens Serums Institut. (2022). *Tidslinje for COVID-19*. ssi.dk. <https://www.ssi.dk/-/media/arkiv/subsites/covid19/presse/tidslinje-over-covid-19/covid-19-tidslinje-for-2020-2022-lang-version---version-1---april-2022.pdf?la=da> Tilgået d. 10/05-2022
- Tantholdt, J., & Hedegaard, K. (2020). De overfuses i busser og tog: - Jeg er blevet beskyldt for at ville slå et astma-barn ihjel - TV 2. nyheder.tv2.dk. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2020-08-31-de-overfuses-i-busser-og-tog-jeg-er-blevet-beskyldt-for-at-ville-slaa-et-astma>. Tilgået d. 19/05-2022
- Wilson, S. (2020). Pandemic leadership: Lessons from New Zealand's approach to COVID-19. *Leadership (London, England)*, 16(3), 279-293. 10.1177/1742715020929151